

ליקוטי ש"ם

מגילת אסתר

עם הספר

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו", ביום זה בו אנו זוכים לראות את חידושי התורה המובאים כאן על "מגילת אסתר" נחקקים בדפוס עלי ספר, ואם תאמר ולשמחה זו מה היא עושה? התשובה לכך היא שחידושי תורה אלו נתחדשו ונאמרו על ידי תלמידי היקרים האהובים והחביבים כשלמדנו בדיבוק חברים וזכו לחדש חידושי תורה אלו וזכו כעת להיות חקוקים לעד עלי ספר.

חלק מהחידושים מסומנים בכינויים שניתנו לבחורים: משיב אמרים – שמעון יוסף ביטון (נתיבות), דבק מאח – חיים אזולאי (נתיבות), שי למורא – שלמה ישראל אסרף (נתיבות), באר מים – יוסף ממזן (נתיבות), וכן השתתפו הבחורים (תשס"ח): אחיה לוי (ירושלים), דוד סויסה (אשדוד), אהליאב עובדיה (אופקים), אברהם סרוסי (אשדוד), יוסף צרור (באר שבע), שמואל אקטע (קרית ספר), משה עראמה (אופקים), מתן אזולאי (אופקים), אלירן אוחנוב (אשדוד). כמו כן השתתפו הבחורים (תשס"ט): אלחנן מצליח (אופקים), נדב חג'בי (אופקים), נוריאל בוחניק (אופקים), איתמר פריץ (אופקים). (תש"ע): דניאל גימני (אופקים), ישראל אלקיים (אופקים), דוד יצחק אוחנה (אופקים), רפאל בנבנשתי (אופקים), יהונתן אוחיון (אופקים).

וכשמופיע בסוגריים ליקוטי ש"ם, אלו חידושים וביאורים שזיכני החונן לאדם דעת לחדש לאמיתה של תורה.

כמו כן חבל על דאבדין ולא משתכחין הרבה חידושים שנאבדו לנו ולא

זכו להגיע לבית הדפוס.

עניין ומטרת שיטה זו של לימוד בדיבוק חברים, לנסות ולחדש חידושים לאמיתה של תורה, מטרתה לתת הערכה עצמית וביטחון עצמי לתלמידים, ושיטה זו טובה הן לבחורים החזקים והן לבחורים הפחות חזקים, לחזקים להרגילם לחדש חידושים כפי השגתם, ולפחות חזקים להראות להם שהם מסוגלים לחדש גם כן חידושים נפלאים וכפי שהניסיון מוכיח שלא רק הכישרון קובע כאן אלא בעיקר ההשקעה והעיון בעמקות. ושיטה זו היא הוכחה כהצלה גדולה בפרט בדורנו אנו שרבים וטובים נפלו ונופלים מהעולם הקסום והנפלאה "עולם התורה", ובהרבה מהמקרים זה נובע מתוך ייאוש ואי מודעות עצמית לכישרונותיהם הברוכים כל אחד בתחמו ובעניינו, ועל ידי שיטה זו הרבה חללים הצילה להרימם מבאר שחת לבאר מים חיים, לאור באור החיים.

ולא אכחד שבהרבה מן המקרים הבחור כל כך מיואש מעצמו שהוא לא מוכן לנסות אפילו לחדש, והפיתרון במקרים אלו הוא "שימה בפיהם" לשים את החידוש בפיו להיתפס בכל מילה שלו, לשאול אותו שאלות דיוקים, רמזים וכדומה, וכשיש על מה להיתפס לעשות מזה חידוש עצום, ועל ידי זה יתחזק ביטחונו העצמי והוא לבד ירצה לחדש עוד ועוד.

וראיתי כתוב בשם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שאמר לרב הגאון רב יוסף בוקסבוים זצ"ל שפרסם מאמרים תורניים של אברכים "אנשים דואגים לכולל געלט [מילגה – ש"ם] של האברכים ולא מבינים כמה חשוב לתת להם קודם כל הערכה".

וקראתי לקונטרס זה ליקוטי ש"ס, 'ליקוטי' כי הוא ליקוטים, ו'ש"ס' כי בזה
נרמז שמי ושם משפחתי בראשי תיבות.

ויהי רצון שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, ולראות את
צאצאינו וצאצאי בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, אמן
כן יהי רצון.

המלקט ש"ס

אדר א' תשס"ח לפ"ק

מהדורה שניה אדר תשע"א לפ"ק

מגילת אסתר

(א) א וַיְהִי בַיָּמִי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד –
 כּוֹשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: ב בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ

כ"י

ליקוטי ש"ם

(א') (א) ויהי בימי אחשורוש. אמרו חז"ל כל ויהי לשון צער. ויש לומר הצער שבכאן לעם ישראל מאחשורוש ומהמן. (משי"ב אמדים). הוא אחשורוש. פירש רש"י הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו. ונראה לי ההסבר לדבריו, כי נכתבה המגילה לאחר כל מה שמסופר בה כמבואר, ושמה תאמר שאחשורוש שאחרי המגילה אינו אותו אחשורוש שלפניה שהוא טוב כי היתה ממנו תשועה לישראל, לזה אמר "ויהי בימי אחשורוש" שזה מיירי בתחילת הסיפור שאז היה אחשורוש רשע לכולי עלמא, "הוא אחשורוש" של עכשיו בזמן כתיבת המגילה, שנשאר ברשעותו. (שי למודא).

שבע ועשרים ומאה מדינה. מובא במדרש שזכתה למלוך על קכו"ז מדינות בזכות שרה שחייתה קכו"ז שנה. וצריך להבין מה עניין שמיטה אצל הר סיני, מה הקשר בין מה ששרה אמנו חייתה קכו"ז שנה לזה שזכתה אסתר למלוך על קכו"ז מדינות? ונראה לבאר על פי מה שאמרו חז"ל על מנין שנות חייה של שרה אמנו שהיתה בת עשרים כבת שבע ליופי, רצונם לומר מתייחסת ליופי כבת שבע שלא איכפת לה כלל מהיופי החיצוני. ולפי שאסתר גם כן הלכה במידותיה של שרה לכן זכתה למה שזכתה. (ליקוטי ש"ם). מדינה. ולא כתוב מדינות לשון רבים היות ומלכותו הייתה חזקה על כולם כאילו זה היה מדינה אחת. (מ. חגורה, ד. אוחנה). (ב) כשבת. פירש רש"י ז"ל כשנתקיימה מלכותו. וטעם פירושו כי לשון ישיבה מורה על קביעות וכמו שביארנו באריכות במקום אחר. (ליקוטי ש"ם). המלך אחשורוש. רק כאן

אֲחֻשׁוּרוֹשׁ עַל כְּסֵא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה: ג בְּשַׁנַּת
 שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה מְשֻׁתָּה לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרַס וּמְדֵי
 הַפְּרִתְמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְפָנָיו: ד בְּהִרְאֹתוֹ אֶת-עֹשֶׁר כְּבוֹד
 מַלְכוּתוֹ וְאֶת-יְקָר תְּפָאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׂמוֹנִים וּמֵאֵת
 יוֹם: ה וּבְמִלּוֹאֵת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעָם
 הַנִּמְצְאִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל וְעַד-קָטָן מְשֻׁתָּה שְׁבַעַת

רס"י

ליקוטי ש"ם

בעניין אחר במסכת מגילה: (ג) הפרתמים. קורא לו המלך לאחר שנקבעה מלכותו
 סלטונים כלשון פרס: (ד) ימים רבים. עשה לאחר ג' שנים, והקדים המלך לאחשורוש
 להם משתה: (ה) גנת. מקום זרעוני ירקות: לומר שמן השמים המליכו אותו. י.
 אלקיים, ד. גימני). (ג) בשנת שלוש למולכו. יש דעה שאומרת שאחשורוש זה כורש וזה מרומז שכתוב בשנת שלוש למולכו אל
 תקרי מולכו אלא מלאכתו שכורש נתן לבני ישראל לבנות את בית המקדש ואחר כך
 הפסיק את זה באמצע, ואחרי שלוש שנים עשה משתה. (ג. חג'בי). לפניו. בא לומר שלא
 עשה להם סעודה בלבד בלעדיו אלא הוא עצמו ישב איתם בסעודה לכבדם. (א. לוי). (ד)
 בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו. המדרש כותב שכל יום
 אחשורוש הראה לעם שש אוצרות וזה מרומז בפסוק שכתוב בהראותו – שאחשורוש הראה
 לכולם שש אוצרות א' עושר. ב' כבוד. ג' מלכותו. ד' יקר. ה' תפארתו. ו' גדולתו. (ג. חג'בי).
 עושר כבוד מלכותו. היינו היופי והעשירות של בית המלכות שנותן כבוד וחשיבות לבית
 המלוכה. (ליקוטי ש"ם). ואת יקר תפארת גדולתו. היינו החשיבות והמעלות של המלך
 עצמו. (ליקוטי ש"ם). ימים רבים. פירש רש"י שימים רבים עשה להם משתה. ולכאורה זה
 פשוט ומה הוצרך רש"י לפרש כאן. ונראה שבא למנוע מאתנו שלא נפרש שהראה את
 עושר כבוד מלכותו וכו'... שמונים ומאת יום. לזה פירש שהמשתה היה שמונים ומאת יום.
 (רבק מא"ח). (ה) ובמלאות. ובמלאות כתיב ובמלאות קרי, הכתיב מלמד שהימים עצמם
 היו מלאים וכן כל יום ויום היה משתה, וזה לא שיעמם אותם או שנמאס להם אלא הרגישו
 'מלאים' בימים האלו, והקרי זה כפשוטו כשנסתיימו הימים ההם. (א. לוי, א. עובדיה).

יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ: ו חוֹר כְּרֶפֶס וּתְכֵלֶת אָחוֹז
 בַּחֲבֵלֵי-בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעֲמוּדֵי שֵׁשׁ מְטוֹת זָהָב
 וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בַּהֵט-וְשֵׁשׁ וְדָר וְסִחָרֶת: ז וְהַשְּׁקוֹת בְּכֵלֵי זָהָב
 וּכְלִים מִכֵּלִים שׁוֹנִים וַיֵּין מַלְכוּת רַב כֵּיד הַמֶּלֶךְ: ח וְהַשְּׁתִיָּה
 כְּדַת אֵין אַיִס כִּי-כֵן יֶסֶד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל-רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת

כ"ט

ליקוטי ש"ם

ביתן. נטוע באילנות: (ו) חור כרפס ותכלת. מיני בגדים כזעונים פירס להם למלכות: אחוז בחבלי בוך וארגמן. מרוקמים בפתילי בוך וארגמן אותן פרס להם על גלילי כסף ועל עמודי שש: מטות זהב וכסף. ערך ליטב עליהם לסעודה: על רצפת. קרקעות של בהט ושש וגו' מיני אבנים טובות פירשו רבותינו, ולפי משמעות המקרא כך שם: (ז) והשקות בכלי זהב. כמו ולהשקות: שונים. משונים זה מזה וכן ודתיים שונות, ורבותינו דרשו מה שדרשו: ויין מלכות רב. הרבה, ורבותינו אמרו שהשקה אותם כל אחד ואחד יין שהוא זקן ממנו: (ח) כדת. לפי שיש סעודות שכופין את המסובין לשתות כלי גדול ויש שאינו יכול לשתותו כי אם בקושי אבל כאן אין אונס: יסד. לשון יסוד כלומר כן תקן וכו': על כל רב ביתו. על כל שרי הסעודה שר האופים ושר הטבחים ושר המשקים: לעשות כראון איש ואיש. לכל אחד ראונו:

המלך, מדוע לא כתוב אחשורוש, ועוד שחז"ל דרשו שכל מקום שכתוב המלך זה רמז לקוב"ה ומה בא לרמוז כאן? ואפשר שרמוז שה' העמיד את עם ישראל בניסיון משתה אחשורוש (י, אלקיים. ד, אוחנה). (ו) חור. חיי"ת רבתי, בא לרמוז על חור שבמקרא (שמות לה, ל) "בצלאל בן אורי בן חור", שכאן אחשורוש השתמש בבדים הכי יקרים וחשובים כמו במשכן להראות את כבוד עושר מלכותו. (ליקוטי ש"ם). (ז) ויין מלכות רב. רש"י הביא את דרשת חז"ל שהשקה אותם כל אחד ואחד יין שהוא זקן ממנו, ואפשר שזה נלמד מהתיבה 'רב', לשון גדולה שהיין רב גדול ממנו. (א. לוי). (ח) והשתיה כדת. רש"י הביא פירוש שלא היו אונסים אותם לאכול, וקשה שלבאורה לפי הפירוש הדיבור המתחיל היה צריך להיות 'אין אונס?' ועוד שרש"י הביא שכך ציוה גם לשר האופים ולשר הטבחים ולבאורה קשה מי דיבר כאן על אוכל הרי מוזכר רק שתיה? ויש ליישב

בְּרִצּוֹן אִישׁ-וְאִישׁ:

ט

גַּם וּשְׁתֵּי הַמְּלָכָה עָשְׂתָה מְשִׁתָּה נָשִׁים בֵּית הַמְּלָכוֹת אֲשֶׁר
 לַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ: י בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לֵב-הַמֶּלֶךְ בַּיּוֹם אָמַר
 לְמַהוֹמָן בְּזָתָא חֲרַבּוֹנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זִתְר וְכַרְפֵּס שְׁבַעַת
 הַסְּרִיסִים הַמְּשָׁרְתִים אֶת-פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ: יא לְהַבִּיא
 אֶת-וּשְׁתֵּי הַמְּלָכָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מְלָכוֹת לְהִרְאוֹת
 הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת-יְפִיָּהּ כִּי-טוֹבַת מְרָאָה הִיא: יב וְתִמְאֵן

כ"ט

ליקוטי ש"ם

(י) ציוס השביעי. כזותינו אלמנו סבת היה: שרש"י נקט בדווקא בדיבור המתחיל כדת
 כי שם טמון היסוד שחז"ל דרשו כדת של
 תורה שהאכילה מרובה מהשתיה ועל הכל חוזר האין אונס שציוה גם לשר האופים ולשר
 הטבחים. (ליקוטי ש"ם). כדת ... רב ביתו. רמז שהסעודה הייתה כשרה. (ד. אוחנה). (ט)
 אשר למלך אחשורוש. מדוע לא עשתה זאת בארמון המיוחד לה? (א. עובדיה). באגרת
 הפורים כתב שזה היה מכוון בכדי להראות שרק לאחשורוש לבדו יאתה המלוכה. (י) ביום
 השביעי. רש"י הביא את דרשת חז"ל ששבת היה, ואפשר להביא לזה רמז שכתוב כטוב לב
 המלך ביין והיות ובשבת הושלמה הבריאה והכל נהיה טוב לכן רק בשבת יכל להיות לבו
 טוב ביין. ועוד שכל יום היה לפניו משרת אחד ובשבת כל שבעת המשרתים היו לפניו כדרך
 המלכים. (א. לוי). לב המלך, חז"ל דרשו שכשכתוב מלך לבד זה רמז להקב"ה ואפשר
 שהרמז כאן הוא שה' שלח להעניש את ושתיה על שהשתעבדה בבנות ישראל. (ד. אוחנה).
 (יא) להראות העמים. מטרתו הייתה להראות שהתחתן עם ושתיה רק בגלל יופייה ולא בגלל
 ייחוסה. (ד. סויסה). לפני המלך, לפני ה' שהרג אותה ושלח אותה לפני ב"ד של מעלה (ד,
 אוחנה). (יב) ותמאן. הטעם גרשיים לרמז שגדל לה קרן על מצחה. (א. לוי). המלכה ושתיה
 בדבר המלך. הקדים המלכה לושתיה והטעם משום שאפשר שהייתה מסרבת לבוא גם בלי
 הצרעת היות והחשיבה עצמה קודם למלכה ואחר כך ושתיה ולכן מכבודה שהוא יבוא אליה
 ולא היא אליו. (א. לוי). ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו. רש"י הביא ששלחה לו דברי

הַמֶּלֶכָּה וְשִׁתִּי לְבוֹא בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף
הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בָּעָרָה בּוֹ:
יג וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יָדְעֵי הָעֵתִים כִּי—כֵּן דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לְפָנָי כָּל—
יְדַעֵי דַת וְדִין: יד וַהֲקָרַב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא שְׁתָּר אֲדַמְתָּא תְרִשִׁישׁ
מָרְס מְרִסְנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת שְׂרֵי פָרְס וּמְדֵי רֵאִי פָנֵי הַמֶּלֶךְ
הַיִּשְׁבִּים רֵא שְׁנָה בַּמְּלָכוֹת: טו כְּדַת מָה—לַעֲשׂוֹת בַּמֶּלֶכָּה

כס"י

ליקוטי ש"ם

גנאי, ואפשר שזה נרמז בכפילות קצף
וחמת המלך אחד על דברי הגנאי ואחד על
עצם הסירוב. (א. לוי). בדבר המלך, חז"ל
דרשו ששניהם לדבר עבירה נתכוונו אלא
שבדבר המלך בדבר ה' לא באה ושתֵי כי
ה' הביא עליה צרעת. (י, אוחיון). ויקצוף
המלך, הרמז על ה' שכעס על ושתֵי ועכשו
נקם בה על ב' הדברים על השיעבוד בבנות
ישראל בשבת ועל שהשתעבדה בהם
כשהם לא בצניעות. (ליקוטי ש"ם). (יג)
יודעי העתים. אלו חכמי ישראל שיודעים
לעבר השנים וחכמת לוח השנה. (א).

סרוסי). דת ודין. דת זה המשפט המפורש ודין זה להחיל הדין על האדם כל העונש או אולי
פשרה. (א. עובדיה). המלך, על דרך (בראשית יח, יז) "המכסה אני מאברהם". (ליקוטי
ש"ם). (יד) ממוכן, י"א שזה דניאל והציע להרוג את ושתֵי כדי לקיים את הנבואה שכל
משפחת בלשצר תיכחד (ד, אוחנה). (טו) כדת. פירש רש"י מוסב על ויאמר המלך לחכמים,

וַשְׁתִּי עַל אֲשֶׁר לֹא-עָשְׂתָה אֶת-מֵאֲמַר הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ בְּיַד
הַסְּרִיסִים:

טז וַיֹּאמֶר כְּתִיב מוֹמֵכֵן מְמוּכָן
לְפָנַי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל-הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֹוֹתָה וַשְׁתִּי
הַמֶּלֶכָה כִּי עַל-כָּל-הַשָּׂרִים וְעַל-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל-
מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ: יז כִּי-יֵצֵא דְבַר-הַמֶּלֶכָה עַל-כָּל-
הַנָּשִׁים לְהַבְּזוֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאֲמָרֵם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ
אָמַר לְהַבִּיא אֶת-וַשְׁתִּי הַמֶּלֶכָה לְפָנָיו וְלֹא-בָאָה: יח וְהַיּוֹם
הַזֶּה תֵּאֱמַרְנָה שָׂרוֹת פָּרֶס-וּמְדֵי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-דְּבַר

כס"י

ליקוטי ש"ם

לאפוקי מהשרים כי כאן שאל כדת מה
הדת ולא מה הדין ואת הדין ידונו השרים
אחר כך. (א. עובדיה). ביד הסריסים.
הדגיש זאת כי בזה העוון יותר גדול שזה לא
שסירבה בינו לבינה אלא באוזני הסריסים
וכדי בזיון וקצף. (ליקוטי ש"ם). (טז) ויאמר
ממוכן. לכאורה הוא היה השר האחרון ומה

וילאמר המלך לחכמים: (טז) עותה. לשון
עון: (יז) כי ילא דבר המלכה על כל
הנשים. זה שבזתה את המלך על כל הנשים
להבזות אף הן את בעליהם: (יח) תאמרנה
שרות פרס ומדי. לכל שרי המלך את הדבר
הזה והרי זה מקרא קל: וכדי בזיון. ויש
ראה לקפוץ בראש, מכאן שהדיוט קופץ בראש. (א. לוי). מומכן כתיב ממוכן קרי, לרמוז
שמום-כאן ומוכן לפורענות. (א. סרוסי). לא על המלך, שחטאה כלפי ה' שהשתעבדה
בבנות ישראל. (א. אוחיון). ויאמר ממוכן, הוא המן וקפץ בראש כי אשתו הייתה שולטת בו
ורצה להכניעה על ידי שתישמע את העונש שקיבלה ושתני. (א. אלקיים). (יז) כי יצא דבר
המלכה. פירש רש"י זה שבזתה את המלך וכו'... וצריך להבין מאי קמשמע לן לכאורה זה
מפורש בפסוק. (ליקוטי ש"ם). בשפתי חכמים הסביר דהיה קשה לו לרש"י מה עוונה של
ושתני סך הכל היא סירבה לבוא אין פה עון בקום ועשה, לכן פירש שעצם הסירוב נהיה
דוגמא לשאר הנשים ובזה ביזתה את המלך וזהו עוונה. (יח) והיום הזה. בא לומר דכבר מיד
יש פגם שהשרות יבזו את השרים ולכן יש להענישה מיד, דמה שיבזו שאר הנשים זה לא

הַמֶּלֶכָה לְכֹל שְׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּכְדֵי בְזִיוֹן וְקֶצֶף: יט אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ
טוֹב יֵצֵא דְבַר-מַלְכוּת מִלְּפָנָיו וַיִּכְתֹּב בְּדַתִּי פָרֶס-וּמְדֵי וְלֹא
יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא-תָבוֹא וְשִׁתִּי לְפָנָי הַמֶּלֶךְ אֲחֻשׂוֹר וְשׁ
וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: כ וְנִשְׁמַע פְּתָגָם
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּכֹל-מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכֹל-הַנָּשִׁים
יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדוֹל וְעַד-קָטָן: כא וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינַי
הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ בְּדַבַּר מְמוּכָן: כב וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
אֶל-כָּל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל-מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְאֶל-עַם
וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ לְהִיּוֹת כָּל-אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כְּלִשׁוֹן
עַמּוֹ: (ב) א אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁךְ

כ"י

כזכר הזה הרבה בזיון וקצף: (יט) דבר
מלכות. גזרת מלכות של נקמה שכוה
להורגה: ויכתב בדתי פרס ומדי. בספרי
חוק ומנהג המלכות: ולא יעבור. חוק זה
מזיניהם שיהא זה חוק ודת לכל הבזזה את
בעלה: אשר לא תבוא ושתי. ולכך נהרגה:
(כב) ומדבר כלשון עמו. כופה את אשתו
ללמד את לשונו אם היא בת לשון אחר:
[ב] (א) זכר את ושתי. את יפיה ונעלז:
(ג) ויפקד המלך פקידים. לפי שכל פקיד
ופקיד ידועות לו נסים היפות שבמדינתו:

ליקוטי ש"ם

בטוח כי אפשר שלא יתפרסם הדבר ועוד
שזה יקח עוד זמן, אבל ענין השרות זה כבר
והיום הזה ממש. (ש. אקטע). וכדי בזיון
וקצף. בזיון לבית המלוכה, והקצף שזה
מרגיז את השרים. (א. לוי). (יט) דבר
מלכות. זה עניין הפסק שושתי חייבת מיתה
ואחר כך ויכתב בדתי פרס ומדי שעל האיש
להיות שורר בביתו. (י. צדוק). המלך, ה'
שגוזר חיים ומוות. (י, אוחיון).
(ב') (א) אחר הדברים האלה. איזה דברים?
ואפשר אחר דברי המן ממוכן שכל כוונתו
הייתה להרוג את ושתי ושבתו תהיה

חַמַּת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ זָכַר אֶת-וְשֵׁתִי וְאֵת אֲשֶׁר-עָשָׂתָה
 וְאֵת אֲשֶׁר-נִגְזַר עָלַיָּהּ: ב וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי-הַמֶּלֶךְ מִשְׂרָתָיו
 יִבְקְשׂוּ לַמֶּלֶךְ נְעָרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מֵרְאָה: ג וַיִּפְקַד הַמֶּלֶךְ
 פְּקִידִים בְּכָל-מְדִינוֹת מְלָכוֹתָיו וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-נְעָרָה-
 בְּתוּלָה טוֹבַת מֵרְאָה אֶל-שׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֶל-בֵּית הַנָּשִׁים אֶל-
 יַד הַגָּא סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנָתַן תַּמְרָקִי הֵן: ד
 וְהַנְּעָרָה אֲשֶׁר תִּיטָב בְּעֵינָיו הַמֶּלֶךְ תִּתְחַת וְשֵׁתִי וַיִּיטָב

ליקוטי ש"ם

המלכה כדי להכשיר את עצמו למלוכה ולהרוג את היהודים כזקנו עמלק, אחר אלו הדברים הקב"ה הקדים רפואה למכה לשלוח את אסתר שתהיה להצלה לעם ישראל. (א. לוי, ד. סו"ס). כשוד. הטעם זק"ף גדו"ל ולפי נוסח יהדות צפון אפריקה המנגינה היא כרגיעה שנרגע המלך. (א. מצליח). את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה. מה מרבים האתי"ם? ואפשר דאחשורוש חשש מג' דברים, א' שלא ימצא אשה יפה כושתי וזה נרמז ב"את ושתי", וכן שלא ימצא אשה מיוחסת כושתי, בת מלך, וזה נרמז ב"ואת אשר עשתה", שזה נבע מהיותה בת מלך, וכן שגם אם ימצא את כל הנ"ל אולי שוב תמרוד בו ויצטרך להורגה ויאמרו עליו שהוא הורג את נשיו וזה נרמז ב"ואת אשר נגזר עליה". (ד. סו"ס). (ב) נערי המלך משרתיו. מדוע הדגיש נערי המלך? ואפשר שבא להדגיש שכאן אחשורוש שמע לעצת נערים שעליהם נאמר "בנין נערים סתירה", שבעצתם גרמו לעגן הרבה נערות שמי שבאה למלך שוב אינה יכולה להתחתן עם הדיוט, להבדיל מדוד המלך עם אבישג השונמית. (א. עובדיה). (ג) פקידים. פירש רש"י שכל פקיד יודע על הנערות היפות שבמדינתו, וצריך עיון מנליה זאת אולי כל פקיד יבדוק מי הנערות היפות שבמדינתו דקצת קשה לומר שהיו לפקידים רשימות של נערות יפות? (ליקוטי ש"ם). (ד) וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן. מיד בלי להתמהמה. (ד. סו"ס). המלך, הקב"ה שברצונו עלה שתמלוך אסתר תחת ושתי. (י, אלקיים). (ה) איש יהודי, הדגיש "איש" שהיה צדיק כמו "והאיש משה", שלא השתתף בסעודתו של אותו רשע. (ד, אוחנה). יהודי, על שם שהיה משבט יהודה, ומדוע קוראים היום לכל היהודים בשם יהודים הרי לא כולם משבט יהודה?

הַדָּבָר בְּעֵינַי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ בֵּן:
 הָאִישׁ יְהוּדִי
 הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וַשְּׁמוֹ מֶרְדֳּכָי בֶּן יָאִיר בֶּן-שְׁמַעִי בֶּן-קִישׁ
 אִישׁ יְמִינִי: וְאֲשֶׁר הֶגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם-הֶגְלָה אֲשֶׁר הֶגְלָתָהּ
 עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ-יְהוּדָה אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: ז
 וַיְהִי אִמֵּן אֶת-הַדָּסָה הַיָּא אֲסֵתֶר בַּת-דָּדּוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם
 וְהַנְּעֶרָה יִפֹּת-תֵּאֵר וְטוֹבֵת מֵרְאָה וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחְתָּהּ
 מֶרְדֳּכָי לוֹ לְבַת: ח וַיְהִי בְּהִשְׁמַע דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבְהַקְבִּץ
 נְעָרוֹת רַבּוֹת אֶל-שׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֶל-יַד הַגִּי וְתִלְקַח אֲסֵתֶר
 אֶל-בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל-יַד הַגִּי שְׁמֵר הַנְּשִׁימִם: ט וְתִיטֵב הַנְּעֶרָה

כ"א

ליקוטי ש"ם

(ד, גימני). היות והאיש היהודי מרדכי הציל את כל היהודים מכליה כולם נקראים על שמו. (ליקוטי ש"ם). (ז) יפת תואר. התואר הוא הצורה. (א. סדוסי). (ח) דבר המלך. שציוה להרוג את ושתי. ודתו. שציוה להיות כל איש שורר בביתו. הגי. מדוע כאן כתיב הגי ולעיל פסוק ג' כתיב הגא? ואפשר דזה אותו אחד והגימטריא הקטנה של הגי או הגא היא אותו דבר מספר תשע, וכמו שאמרו על בן בג בג ובן ה"א ה"א שזה אותו אחד בגימטריא חמש ה"א חמש. (ליקוטי ש"ם). (ט) ותיטב. שעשתה עליו רושם טוב. ותשא חסד. יש חן משורש חנינה ויש חסד, חן ענינו מורה על ויתור וחסד זה בקום ועשה. (ליקוטי ש"ם). את תמרוקיה ואת מנותיה. מה מרבים האתי"ם? ואפשר דנתן לה מנות

תמרוקיהן. הן דברים המלחלחין כמו ומורק ופוטו, שמן ערב ומיני סמנים וכסמים המטהרין ומעדנין את הבשר: (ה) איש יהודי. על שגלה עם גלות יהודה כל אותן שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין הגוים ואפילו משבט אחר הם: איש ימיני. מצנימין היה כך פשוטו, וכנותינו דרסו מה שדרסו: (ז) לו לבת. רבותינו פירסו לבית לאשה: (ט) ויבהל את

בְּעֵינָיו וְהִשָּׂא חֶסֶד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֶת-תַּמְרוּקִיָּה וְאֶת-מְנוּתָה
 לְתֵת לָהּ וְאֶת שִׁבְעַת הַנְּעָרוֹת הָרְאִיּוֹת לְתֵת-לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ
 וַיִּשְׁנֶה וְאֶת-נְעָרוֹתֶיהָ לְטוֹב בַּיִת הַנְּשִׂיִם: י לֹא-הִגִּידָה אֶסְתֵּר
 אֶת-עַמָּהּ וְאֶת-מוֹלַדְתָּהּ כִּי מֵרַדְכָּי צָוָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא-
 תִגִּיד: יא וּבְכָל-יוֹם וַיֹּם מֵרַדְכָּי מִתְהַלֵּךְ לְפָנָיו חָצַר בַּיִת-
 הַנְּשִׂיִם לְדַעַת אֶת-שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמָה-יַעֲשֶׂה בָּהּ: יב וּבַהֲגִיעַ
 תּוֹר נְעָרָה וְנִעְרָה לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרוּשׁ מִקֶּץ הַיּוֹת לָהּ
 כָּדַת הַנְּשִׂיִם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי בֶן יִמְלֹאוּ יָמֵי מְרוּקִיָּהן שְׁשָׁה
 חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֶּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים וּבַתְּמָרוּקִי
 הַנְּשִׂיִם: יג וּבָזָה הַנְּעָרָה בָּאָה אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל-אֲשֶׁר

רס"י

ליקוטי ש"ם

ותמרוקים יותר מכולם. (ד. סוּיסה). (י) אשר
 לא תגיד. פירש רש"י כדי שיאמרו שהיא
 ממשפחה בזויה וישלחוה, ואפשר שזה
 מרומז בכפילות אשר לא תגיד שיכל
 להיות כתוב 'כי כך ציוה לה מרדכי'
 בקיצור. (ליקוטי ש"ם). (יא) ובכל יום ויום.
 הכפילות של יום ויום להורות שכל יום ללא
 הפסקה היה שם. (א. סרוסי). (יב) ובהגיע
 תור נערה ונערה. הטעם מעל נערה ונערה
 הוא אזל"א גרי"ש בא ללמדנו שכל נערה
 שהייתה מגיעה למלך המלך היה מגרשה

תמרוקיה. זריז וממהר כשלה מסל כולן:
 הראיות לתת לה. לשרתה וכן עוסקין לכולן
 ורבותינו דרשו מה שדרשו: וישנה. קינה
 אותה: (י) אשר לא תגיד. כדי שיאמרו
 שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה שאם ידעו
 שהיא ממשפחת שאול המלך היו מחזיקים
 בה: (יא) ומה יעשה בה. זה אחד מסני
 לדיקים שניתן להם רמז ישועה דוד ומרדכי
 דוד שנאמר (שמואל א יז) גם את הארי גם
 הדוב הכה עבדך אמר לא בא לידי דבר זה
 אלא לסמוך עליו להלחם עם זה וכן מרדכי

אמר לא אירע ללדקת זו שתלקח למשכב ערל אלא שעתידה לקום להוסיע לישראל לפיכך

תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ לְבוֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד-בֵּית הַמֶּלֶךְ: יָד
 בְּעֶרְבֵי הַיָּמָּה וּבְבִקְרָהּ הִיא שָׁבָה אֶל-בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֲלֵ-
 יָד שֶׁעָשְׂגוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שִׁמְרֵי הַפִּילִגְשִׁים לֹא-תָבוֹא עוֹד אֶל-
 הַמֶּלֶךְ כִּי אִם-חֲפִיץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרְאָה בְּשֵׁם: טו וּבְהִגִּיעַ תֹּר-
 אֶסְתֵּר בַּת-אַבְיָחַיִל דָּד מְרַדְכֵי אֲשֶׁר לָקַח-לוֹ לְבַת לְבוֹא
 אֶל-הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָבָר כִּי אִם אֶת-אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס
 -הַמֶּלֶךְ שִׁמְרֵי הַנָּשִׁים וְתִהְיֶי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חַן בְּעֵינַי כָּל-רְאִיָּה:
 טז וְתִלְקַח אֶסְתֵּר אֶל-הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ אֶל-בֵּית מַלְכוּתוֹ
 בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא-חֹדֶשׁ טִבֵּת בְּשָׁנַת-שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: יז
 וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת-אֶסְתֵּר מִכָּל-הַנָּשִׁים וְתִשָּׂא-חַן וְחֹסֶד
 לְפָנָיו מִכָּל-הַבָּתּוּלוֹת וַיִּשֶׂם כֶּתֶר-מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיְמַלִּיכָהּ
 תַּחַת וְשֵׁתַי: יח וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גְדוֹל לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו

פס"י

ליקוטי ש"ם

והולכת. (א. מעליח). (ג) ובזה. דהיינו אחר
 מלאת ימי תמרוקיה וכו'... שנאמרו לעיל.
 (א. סדוסי). ובזה. ר"ת ו'כ שסיימה
 ב'תמרוקים זימנה ה'מלך. (ג. בוחניק). (טו)
 חן. עניינו שמרחמים עליה הגם שהייתה
 ירקרוקת כדרשת חז"ל. (ליקוטי ש"ם). דוד
 מרדכי היות ומרדכי גידל אותה הוא נחשב
 לחלק מהייחוס שלה. (מ, חגורה). (טז)

היה מחזר לדעת מה יהא בסופה: (יב) תר.
 זמן: (יג) כל אשר תאמר. כל שחוק ומיני
 זמר: (יד) אל בית הנשים שני. הסני:
 (טז) צחצח העשירי. עת כנה שהגוף נהנה
 מן הגוף זימן הק"צה אותה עת כינה כדי
 לחצצה עליו: (יז) מכל הנשים. הצעולות
 שאף נשים הצעולות קבץ: (יח) והנחה

אֶת מְשִׁתָּהּ אֶסְתֵּר וְהִנָּחָה לַמְּדִינֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מִשָּׂאת כִּיד
הַמֶּלֶךְ: יֵט וּבְהַקְבִּיץ בְּתוֹלוֹת שְׁנֵי ת וּמְרַדְּכֵי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר –
הַמֶּלֶךְ: כ אֵין אֶסְתֵּר מַגְדַּת מוֹלְדָתָהּ וְאֶת – עֲמָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
עָלֶיהָ מְרַדְּכֵי וְאֶת – מֵאֵמֶר מְרַדְּכֵי אֶסְתֵּר עָשָׂה כַּאֲשֶׁר הִיָּתָה
בְּאֲמָנָה אֶתּוֹ: כֹּא בַיָּמִים הָהֵם

וּמְרַדְּכֵי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר – הַמֶּלֶךְ קֶצֶף בְּגִתָּן וְתַרְשֵׁי שְׁנֵי – סְרוּסֵי
הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֵרֵי הַסֶּף וַיִּבְקְשׂוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֵשׁ: כֹּב
וַיִּוֹדַע הַדָּבָר לְמְרַדְּכֵי וַיַּגִּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר

רס"י

ליקוטי ש"ם

ותלקח, בכח ובאונס. (מ, חגורה). (יח) ויתן משאת. רש"י הביא את דרשת חז"ל שעשה כל זאת בכדי שתגיד את ייחוסה, ואפשר שזה נרמז ב'את משתה אסתר' שהיא הייתה מרכז המשתה ושם כולם משתבחים בייחוסם והיא תתבייש להיות לא מיוחסת ותגיד את ייחוסה. (מ. אזולאי, א. לוי, א. סרוסי). ויעש המלך משתה, רמז לסעודת פורים "משתה אסתר" שה' עשה לעם ישראל. (ד, אוחנה). (כא) ומרדכי יושב.

למדינות עשה. לכבודה הניח להם מן המס שעליהם: ויתן משאת. שלח דוכנות להם והכל כדי לפתותה אולי תגיד מולדתה, ואף על פי כן: (כ) אין אסתר מגדת מולדתה. לפי שמרדכי יושב בשער המלך ומזרזה על כך: (כא) לשלח יד. להסקותו סם המות: (כב) ויודע הדבר למרדכי. שהיו מספרים דבריהם לפניו כלשון טרסוי ואין יודעים שהיה מרדכי מכיר בשצעים לשונות שהיה כאן כתיב מלא ולעיל פסוק יט' כתיב חסר, מדוע? ואפשר דלעיל הייתה תחילת ישיבתו וכאן זה אחר שהוקבע הדבר. (א. סרוסי). קצף. מדוע לא כתיב קצפו לשון רבים הרי הם שניים? ואפשר משום שהיו בעצה אחת ולהבדיל כמו שכתוב ויחן ישראל כאיש אחד בלב אחד. (א. עובדיה). (כב) ויודע. רש"י הביא את דרשת חז"ל שהיו מדברים בלשון טרסוי, ואפשר דזה רמז בתובה ויודע מדלא כתיב וישמע דהיה צריך בזה ידיעה הבנת שפתם. לאסתר המלכה. מה שהדגיש כאן המלכה דזה כל סיבת הדבר שגילה לה מרדכי בהיותה

לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מְרֻדְכָי: כג וַיִּבְקֶשׂ הַדָּבָר וַיִּמְצָא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל
 -עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ:
 (ג) א אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ אֶת-הַמֶּן בֶּן
 -הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי וַיִּנְשְׂאֵהוּ וַיֵּשֶׁם אֶת-כְּסָאוֹ מֵעַל כָּל-הַשָּׂרִים
 אֲשֶׁר אֵתוֹ: ב וְכָל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים
 וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהַמֶּן כִּי-בֶן צְוָה-לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמְרֻדְכָי לֹא יִכְרַע וְלֹא
 יִשְׁתַּחֲוֶה: ג וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמְרֻדְכָי
 מִדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ: ד וַיְהִי כִּתִּיב בְּאִמְרָם
 כְּאִמְרָם אֵלָיו יוֹם וַיּוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגִּדּוּ לְהַמֶּן לְרֵאוֹת

כס"י

ליקוטי ש"ם

מלכה אשת אחשורוש ועליה להציל אותו.
 (ליקוטי ש"ם). (כג) ויבוקש הדבר, הטעם
 שופר מהופך שתפסו אותם על ידי שמצאו
 שהחליפו משמרותיהם היפכו אותם.
 (ליקוטי ש"ם). ויתלו שניהם, הטעם מאריך
 טרחא כאילו כל אחד מאשים את חברו
 ולכן תלו את שניהם. (ד, אוחנה).

(ג) (א) גדל. בממוץ. (הגר"א). המדתא.
 הטעם תב"ר, לרמוז שרצה להפיל הדת
 [המדתא] ולבסוף הוא נפל (א. מעליח).
 וינשאהו. שנתן לו מעלה להיות ראש

השרים. (ד. סויסה). וישם את כסאו. עניינו שמינה אותו למשנה למלך. (ליקוטי ש"ם). (ב)
 ציוה לו. לו-בשבילו. (ליקוטי ש"ם). (ג) מצות המלך. מלכו של עולם, מצות הקב"ה של
 "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", והם לא ידעו שזה משום שהמן עשה עצמו עבודה זרה לכן

הַיַּעֲמִדוּ דְבָרַי מְרַדְכֵי בִּי-הַגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר-הוּא יְהוּדִי: ה וַיֵּרָא
הָמָן בִּי-אֵין מְרַדְכֵי כִּרְע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הָמָן חֲמָה: ו
וַיִּבֹז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמְרַדְכֵי לְבַדּוֹ בִּי-הַגִּידוּ לוֹ אֶת-עַם
מְרַדְכֵי וַיִּבְקֹשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-
מְלָכוֹת אַחַשְׁוֵרוּשׁ עִם מְרַדְכֵי: ז בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא-חֲדָשׁ
נִיסָן בְּשַׁנַּת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא
הַגּוֹרֵל לְפָנָי הָמָן מִיּוֹם לְיוֹם וּמִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-
חֲדָשׁ אָדָר: ח וַיֹּאמֶר הָמָן לַמֶּלֶךְ
אַחַשְׁוֵרוּשׁ יִשְׁנֹו עִם-אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל
מְדִינֹוֹת מְלָכוֹתֶךָ וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מְכָל-עַם וְאֶת-דַּתִּי הַמֶּלֶךְ

כ"י

ליקוטי ש"ם

על ע"א: (ז) הפיל פור. הפיל מי שפיל
ולא פירק מי ומקרא קלר הוא: הוא הגורל.
הכתוב מפרק ומהו הפור הוא גורל הפיל
הגורל באיזה חדש יכלית: מיום ליום. באיזה
יום בחדש שיכלית: (ח) ואת דתי המלך.
לחת מס לעבודת המלך: אין שוה. אין חשק
וירא. נתן לבו לראות מדלא כתיב ויראה. (ליקוטי ש"ם). (ו) ויבז. בן בנו של אותו רשע
שנאמר בו ויבז עשו את הבכורה. (ליקוטי ש"ם). (ז) פור הוא הגורל. אם כן שיכתוב רק
הגורל? פור עניינו עשיית ההגרה וזה אומר מה גורלו מזלו של אותו היום. (ליקוטי ש"ם). (ח)
מפוזר ומפורד. מפוזר בארצות ובפירוד ביניהם. (א. סדוסי). ואת דתי המלך. פירש רש"י

אִינָם עֲשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שׁוּה לְהַנִּיחָם: ט אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב
 יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֶּכֶר-כֶּסֶף אֲשָׁקוּל עַל-יַדִּי
 עֲשִׂי הַמְּלָאכָה לְהַבִּיא אֶל-גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ: י וַיִּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת-
 טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן בֶּן-הַמְּדַתָּא הָאֲגָגִי צִרְר
 הַיְהוּדִים: יא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת
 בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינַיִךְ: יב וַיִּקְרָאוּ סְפָרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן

כס"י

ליקוטי ש"ם

כלומר אין זלע: (ט) יכתב לאבדס. יכתב
 ספרים לשלוח לשרי המדינות לאבדס:
 (י) ויסר המלך את טבעתו. הוא מתן כל
 דבר גדול שישאלו מאת המלך להיות מי
 שהטבעת זידו שליט בכל דבר המלך:
 של עולם שגם בשמים נגזר לאבדס. (ליקוטי ש"ם). אם על המלך טוב. שגם הוא רצה
 להורגם אלא שפחד. יכתב. על ידי אחרים שאחשורוש פחד להיות פעיל בגזירה. עשרת
 אלפים. אולי זה כנגד עשרת אלפים איש מבני יהודה [איש יהודי] שלקח שאול למלחמה
 כנגד עמלק. (ג. חג"ב). על ידי עושי המלאכה. היות וחשש שאחשורוש לא מאמין לו וענין
 הכסף שרצה לתת לו זה תמורת המס שיפסיד המלך ולפני כן אמר שאין משלמים מיסים.
 (ליקוטי ש"ם). (י) להמן בן המדתא. כל מקום שמעלה אותו לגדולה מייחס אותו. (ליקוטי
 ש"ם). צרר היהודים. משנכנס לעובי הקורה לאבד היהודים קיבל את התואר צרר היהודים
 שתפס אומנות אבותיו. (א. לוי). צרר. בלי וא"ו, לשון עבר צרר מכבר, שגם לפני המעשה
 עם מרדכי כבר שנא את היהודים כאומנות אבותיו. (א. ביטון). (יא) והעם לעשות בו כטוב
 בעיניך. מדוע לא אמר והעם להרג? ואפשר בגלל שהוא היה מפחד להיות מעורב בקום
 ועשה בהשמדת עם ישראל פן יענש כקודמיו. (א. אוחנוב). לעשות בו כטוב בעיניך, ולא
 אמר במפורש להריגה היות והסכים רק שישתעבד בהם ולכן אמר אחר כך "מי הוא זה
 ואיזה הוא?". (ד, אוחנה). (יב) בשם המלך אחשורוש. נכתב חסר וא"ו היות וזה לא היה ממש

בְּשִׁלּוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל-אֲשֶׁר-צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֶל
 אַחֲשֵׁדְרָפְנִי-הַמֶּלֶךְ וְאֶל-הַפַּחֹת אֲשֶׁר עַל-מְדִינָה וּמְדִינָה
 וְאֶל-שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנוֹ
 בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ נִכְתָּב וְנִחַתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: יג
 וְנִשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל-כָּל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד
 לְהָרֵג וּלְאַבֵּד אֶת-כָּל-הַיְהוּדִים מִנְּעַר וְעַד-זָקֵן טָף וְנָשִׁים
 בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אֲדָר
 וּשְׁלָלִים לְבוֹז: יד פֶּתַח־שַׁגָּן הַכְּתָב לְהַנְתִּין דָּת בְּכָל-מְדִינָה
 וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל-הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֵת־דִּים לַיּוֹם הַזֶּה: טו הָרָצִים
 יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדַּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ

רש"י

ליקוטי ש"ם

בשם המלך אחשורוש אלא בשם המן
 שציוה בן בגיבוי המלך אחשורוש. (ליקוטי
 ש"ם). אחשורש, נכתב חסר וא"ו שדעת
 בגימטריא וא"ו ומלך שנותן את טבעתו
 לאחר הוא איבד את דעתו. (ד, אוחנה). (יג)
 אחד. גימטריא יג' ביום שלושה עשר. (א.
 מעליח). להשמיד. השמדה זה באיבוד
 תכליתו, לדוגמא: להשמיד חפץ זה להרוס
 אותו עד שלא יכול לשמש עוד לתכליתו,
 ולדוגמא במכשיר חשמלי, אפשר שהמכשיר חיצוני נראה רגיל אבל בפועל אין הוא פועל.
 להרוג. כפשוטו. ולאבד. לאבד את זכרם. (ד. סויסה). (יד) גלוי לכל העמים. המטרה בזה
 הייתה להלחיץ ולהפחיד את היהודים שיסבלו מעכשיו. (ד. סויסה). (טו) והדת נתנה. מדוע

(יג) ונשלח ספרים. והיו נשלחים ספרים
 איש"טרא טרמי"ס בלע"ז והוא מגזרת
 (סופטי' יא) אם נלחום נלחם (ס"א א ב)
 הנגלה נגלית (הוסע י') נדמה נדמה:
 בשלושה עשר לחדש שנים עשר. ביום י"ג
 לאותו חדש שהוא י"ב לחדשי השנה:
 (יד) פתשגן. לשון ארמי ספור הכתב
 דריסממ"נט בלעז: להנתן דת. ליווי הכתב
 והיו נשלחים ספרים. ויהיו נשלחים ספרים
 איש"טרא טרמי"ס בלע"ז והוא מגזרת
 (סופטי' יא) אם נלחום נלחם (ס"א א ב)
 הנגלה נגלית (הוסע י') נדמה נדמה:
 בשלושה עשר לחדש שנים עשר. ביום י"ג
 לאותו חדש שהוא י"ב לחדשי השנה:
 (יד) פתשגן. לשון ארמי ספור הכתב
 דריסממ"נט בלעז: להנתן דת. ליווי הכתב

וְהֵמָּן יָשָׁבּוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבוּכָה: (ד) א
 וּמְרַדְּכֵי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרַדְּכֵי אֶת-בְּגָדָיו
 וַיִּלְבַּשׁ שַׁק וַיֵּצֵא וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זַעֲקָה גְדוֹלָה וּמָרָה:
 ב וַיָּבֹא עַד לְפָנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבֹא אֶל-שַׁעַר הַמֶּלֶךְ
 בְּלְבוּשׁ שַׁק: ג וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר-הַמֶּלֶךְ

רש"י

ליקוטי ש"ם

נתנה רק לאחר שיצאו הרצים? אולי בכדי שלא ינסו לבטל את הגזירה. והעיר שושן נבוכה. אפשר שגם הגויים נבוכו מגזירה רעה איומה כזאת להשמיד עם שלם ועוד שמיד אחרי כן יושבים המלך והמן לשתות. (ליקוטי ש"ם).

(ד') (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. פירש רש"י, בעל החלום אמר לו שהסכימו העליונים על כך, לפי שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר, ושנהנו מסעודת אחשורוש. ונראה לי שהוכרח לומר כן כי אם לא כן, מה אמר הכתוב "ומרדכי ידע", וכי רק הוא ידע והרי כל העם ידע וכדמשמע לקמן (פסוק ג) "ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וגו'..." משמע שכולם ידעו. ומה חידש קרא דקאמר "ומרדכי ידע" לכך פירש רש"י שבעל החלום הגיד לו, דהיינו ידע מרדכי על מה כל זה נעשה. (שי למורא). וכן מדכתיב את 'כל' אשר נעשה כל מרבה את הסיבה וזה רק מבעל החלום. (ד. סויסה). ויקרע מרדכי. לכאורה 'מרדכי' מיותר היה מספיק לכתוב ויקרע בגדיו? ואפשר שעשה זאת בפרסום שכולם ידעו שמרדכי קרע בגדיו ויתפרסם הדבר ויתעורר העם. (א. לוי). את בגדיו. מה מרבה 'את'? ואפשר שמרבה לא סתם בגדיו אלא בגדיו החשובים. (ד. סויסה). (ג) דבר המלך ודתו מגיע.

שהיה אומר להנתן חוק גזירת המלך: גלוי לכל העמים. דבר זה: (טו) והדת נתנה בשושן. מקום שהיה המלך סם ניתן החוק בו ביום להיות עתידים ליום י"ג לחדש אדר לכך: והעיר שושן נבוכה. היהודים שבה: [ד] (א) ומרדכי ידע. בעל החלום אמר לו שהסכימו העליונים לכך לפי שהשתחוו לכלם בימי נבוכדנצר וסנהנו מסעודת אחשורוש: (ב) כי אין לבוא. אין דרך ארץ לבוא אל שער המלך בלבוש שק: (ג) דבר המלך ודתו. כשהסלוחים נושאי הספרים

וְדַתּוֹ מִגִּיעַ אֲבָל גְּדוֹל לַיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמְסִפֵּד שֶׁק וְאֶפֶר
 יַצַּע לְרַבִּים: ד כתיב ותבואינה ותבואנה נְעֵרוֹת אֶסְתֵּר
 וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּדּוּ לָהּ וַתִּתְחַלְחַל הַמֶּלֶכָה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים
 לְהֵלְבִישׁ אֶת-מֶרְדֳּכָי וּלְהַסִּיר שִׁקּוֹ מֵעַלָיו וְלֹא קָבַל: ה
 וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהִתְדָּן מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לְפָנֶיהָ

ליקוטי ש"ם

לכאורה לא מובן מאי דבר המלך ודתו. די באחד מהם. ונראה שיישוב לזה ישנו בתרגום
 "אתר דפתגם מלכא וגזירת דיניה מטי", רצונו לומר מקום ששמעו על דבר המלך, וגם ראו
 הכתב. ולכאורה לא מובן מה היו צריכים לראות גם הכתב כדי שיהיו באבל וכו'...? ויש
 לומר לעניות דעתי על פי מה שמובא בגמרא (מגילה דף יב ע"ב), אמר רבא, אלמלא
 אגרות הראשונות [שהוחזק בהן שוטה בעיני האומות. רש"י] לא נשתייר משונאיהן של
 ישראל שריד ופליט. [שהיו ממהרים להרגן במצות המלך באגרות האמצעיות ולא היו
 ממתינים ליום המועד. רש"י] אמרי, מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שורר בביתו,
 פשיטא, אפילו קרחה בביתה פרדשכא ליהוי. וכן הענין בכאן, כי אף על פי ששמעו את
 דבר המלך, לא הספיק זה, כי הוחזק בעיניהם לשוטה ולא האמינו אולי מליצה היא בפי
 הבריות ללעוג למלך. אבל כשראו אגרות שהם מוכיחות שכן יצא מפי המלך, ממילא כולם
 הפכה שמחתם לאבל. (שי למורא). ועוד אפשר להסביר שכששמעו מעיירות סמוכות את
 דבר המלך כבר התאבלו ועוד יותר התאבלו כשראו את הכתב ממש. ושבעים פנים לתורה.
 (ליקוטי ש"ם). (ד) ותשלח בגדים להלביש את מרדכי. אפשר לרמוז בזה למה שכתוב
 "פקודי ה' ישרים משמחי לב". וזהו הרמז בראשי תיבות "ותשלח בגדים להלביש" אותיות
 'בול' שהם רמז לתורה שמתחילה באות ב"ת ואמצעה אות וא"ו וסופה אות למ"ד [וכמו
 שכתב רבנו יוסף חיים זצוק"ל מבגדאד בספרו חסדי אבות על מה שאמרו חז"ל יהי ביתך
 בית ועד לחכמים. ע"ש]. וסופי תיבות אותיות 'שמח' לרמוז שהעוסק בתורה סופו להיות
 שמח. ולכן בא הרמז בסופי תיבות דוקא. ותשלח בגדים. יש לומר שהסברא בזה כדי
 לשמחו. [ואולי זהו הרמז בסופי תיבות "ותשלח בגדים להלביש" אותיות 'שמח' וכנ"ל].
 (משי"ב אמרים). ותשלח בגדים להלביש. ראשי תיבות 'בול' כנזכר לעיל. והוא כינוי
 לעשירים [עיין בפירוש רש"י בגמרא גיטין (דף לו ע"א) בד"ה בולי ובוטי. עשירים ועניים].
 והיינו ששלחה לו כדי שיראה מכובד בעיני הבריות ולא בזוי. (ליקוטי ש"ם). (ה) לדעת מה

וְהַצִּיחֵנוּ עַל-מֶרְדֵּכַי לְדַעַת מַה-זֶּה וְעַל-מַה-זֶּה: וַיֵּצֵא הַתֶּדֶן
 אֶל-מֶרְדֵּכַי אֶל-רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לְפָנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ: ז וַיִּגְד-
 לוֹ מֶרְדֵּכַי אֵת כָּל-אֲשֶׁר קָרְהוּ וְאֵת פְּרִשְׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר
 הַמֶּן לְשָׁקוֹל עַל-גְּנֹזֵי הַמֶּלֶךְ כְּתִיב בִּיהוֹדִים בְּיַהֲוָדִים
 לְאַבְדָּם: ח וְאֵת-פֶּת שֶׁגֶן כְּתִב-הֵדֶת אֲשֶׁר-נָתַן בְּשׁוֹשָׁן

כס"י

ליקוטי ש"ם

עוזרים סס נתנה הדת זעיר: (ז) פרשת זה ועל מה זה. אפשר הכפל ששאלה אותו שתי שאלות. האחת, מה פשר האבל, כלומר מה אירע שכך אתה עושה. והשניה, על מה אירע כן לעם, שלא תבוא רעה לעם בסתם בלתי שום חטא ועון. ושוב ראיתי שיש לי אסמכתא מדברי מדרש רבה, אמרה לו, לך אמור להם, מימיהם של ישראל לא באו לצרה כזאת שמא כפרו ישראל וכו'... עיין שם. (שש אנכי). התך, זה דניאל עוד סיבה שנקרא התך שחתך את מלכות נבוכדנצר. (ד, אוחנה). (ו) אשר לפני שער המלך. ראשי תיבות אותיות 'שאלה'. שהלך לשאול אותו שאלות שצוותה אותו אסתר. ולית מילתא דלא רמיזא באורייתא. (ז) את כל אשר קרהו. לכאורה הוא לשון יחיד. והיה לו לומר את כל אשר קרה לעם וכיוצא בזה. ונראה לי שסיפר לו שלא השתחוה להמן וזה הכעיס את המן ולכן רוצה להתנקם ביהודים עם מרדכי. ובזה אתי שפיר מה שכתב רש"י ואת פרשת הכסף, פירוש הכסף. היינו שפירש לו על מה בא המן לנקום. העורך]. (ליקוטי ש"ם). לשקול על גנזי המלך ביהודיים לאבדם. ביהודיים כתיב ביהודים קרי. ונראה לי הטעם שרמז הכתוב בזה תשובה למה ששאלה אסתר את מרדכי [מובא במדרש רבה פרשה ח אות ד], שמא כפרו ישראל בזה אלי ואנוהו וכו'... והיינו שבאה כאן אות יו"ד יתירה הרומזת לשם ה', ולאמונה בו יתברך. (ליקוטי ש"ם). ואת פרשת הכסף אשר אמר המן. אמר ולא עשה כי אחשורוש אמר לו "הכסף נתון לך". (שי למודא). אמר המן. מכאן שאחשורוש היה באותה עצה. דאם לא כן לא היה זה בכלל אמירה אלא עשיה שהיה נותן הכסף ולא היה מוותר אחשורוש על הכסף. (ליקוטי ש"ם). ואת פרשת הכסף. ראשי תיבות "פרשת הכסף" אותיות 'פה' לרמז שרק הוציא בפיו ליתן הכסף אבל לא נתן כי אחשורוש אמר לו "הכסף נתון לך וגו'...". (שי למודא). (ח) להראות את אסתר. את מרבה שצוהו להסביר לה היטיב. (ליקוטי ש"ם). ולהגיד לה. הגדה לשון חכמה. והיינו

לְהַשְׁמִידֵם נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת אֶת-אַסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצִוּוֹת
 עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן-לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל-
 עַמָּה ט וַיְבֹא הֶתֶךָ וַיִּגַּד לְאַסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מֶרְדֳּכָי: י וַתֹּאמֶר
 אַסְתֵּר לְהִתְךָ וּתְצַוְהוּ אֶל-מֶרְדֳּכָי: יא כָּל-עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם-
 מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ יָדְעִים אֲשֶׁר כָּל-אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבוֹא-אֶל-
 הַמֶּלֶךְ אֶל-הַחֲצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא-יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ
 לְהִמִּית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט-לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת-שֵׁרְבִיט הַזָּהָב
 וְחָיָה וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם: יב
 וַיִּגִּדּוּ לְמֶרְדֳּכָי אֶת דְּבָרֵי אַסְתֵּר: יג וַיֹּאמֶר מֶרְדֳּכָי לְהָשִׁיב אֶל

רס"י

ליקוטי ש"ם

הכסף. פירוש הכסף: (יג) אל תדמי זנפסך. אל תחשבי כמו (זמלזכר לג) והיה כאשר דמיתוי, אל תדמי זנפסך אל תהי סצורה להמלט זיוס ההריגה צבית המלך שאין את רוצה לסכן עצמך עכסיו על הספק לזא אל שיפרש לה כמו שפירש לו מרדכי וכמו שכתב רש"י, פרשת הכסף. פירוש הכסף. וכל זה לא כתוב באיגרת שראו כולם ולא ידעו מה נעשה כמרדכי. וזהו "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה" כל לרבות כל הפרטים ופרטי פרטים. (שי למודיא). להתחנן לו ולבקש מלפניו, למה הכפילות? כאן רמז לה מרדכי על דרך ההשתדלות קודם להתחנן לשון חן למצוא חן בעיניו על ידי הזמנתו למשתה ואחר כך ביום השני ולבקש מלפניו. (ליקוטי ש"ם). למלך, הקב"ה, שתתפלל לה' שיושיע את בני ישראל. (ליקוטי ש"ם). (ט) את. מה מרבה? שאמר לה הכל באריכות כדבעי. (ד. סויסה). (י) עבדי המלך ועם מדינות המלך, מה הכפילות? רצתה לומר שלא תוכל לתרץ "לא ידעתי" שהרי כל מדינות המלך יודעים זאת. (ליקוטי ש"ם). (יב) ויגידו, מי הגיד? ומדוע לא הזכיר התך? (י, אלקיים), חז"ל דורשים שהמן הרג את התך ובאו מלאכים והגידו לאסתר. את. כנ"ל. (א. לוי). (יג) אל

-אֶסְתֵּר אֵל-תְּדַמִּי בְּנִפְשֶׁךָ לְהַמְלִיט בַּיַּת-הַמֶּלֶךְ מִכָּל-
 הַיְהוּדִים: יד כִּי אִם-הֶחְרַשׁ תַּחְרִישִׁי בַּעַת הַזֹּאת רוּחַ וְהִצֵּלָה
 יַעֲמוּד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאֵת וּבֵית-אָבִיךָ תֵּאבְדוּ וּמִי
 יוֹדֵעַ אִם-לָעֵת כְּזֹאת הִגַּעַת לַמְּלָכוֹת: טו וְתֹאמֶר אֶסְתֵּר
 לְהֵשִׁיב אֵל-מֶרְדֳּכָי: טז לֵךְ כְּנוֹס אֶת-כָּל-הַיְהוּדִים
 הַנִּמְצְאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֵל-תֵּאכְלוּ וְאֵל-תִּשְׁתּוּ
 שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם-אֲנִי וְנִעַרְתִּי אֲצוּם כֵּן וּבִכֵּן אָבּוּא
 אֵל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא-כֹדֶת וְכֹאֲשֶׁר אֲבֹדְתִי אֲבֹדְתִי: יז וַיַּעֲבֹר

רס"י

ליקוטי ש"ם

תדמי. אפשר על פי הידוע שאסתר מזרע בנימין. ושאל המלך שהיה גם כן מזרע בנימין לא הרג את אגג. ולכן אמר לה שאם זו היתה רק הצלה, אפשר היה לחכות לישועה. אבל כאן זה התיקון שלה שצריכה לתקן את מה שעשה אבי אביה, שאל. וזהו "כי אם החרש תחרישי" שאם תחרישי עכשיו תחרישי לעתיד לבוא, שלא יהיה לך איך לתקן את פגם שאל. ואולם התשועה תבוא בכל מקרה. (ליקוטי ש"ם). (יד) החרש תחרישי. הכפילות שעושה עצמה כחרשת שאינה שומעת. (ד. סוּסָה). (טו) וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים לילה ויום. וכי יש צום שאוכלים ושותים בו? אלא נראה לעניות דעתי ליישב בדוחק שיש הוה אמינא שיאכלו כי זה שלושת ימים. [ולעניות דעתי שלא יטעו לפרש יאכלו בערב. אלא לילה ויום. העורך]. (ליקוטי ש"ם).

המלך שלא זכר את: (יד) ומי יודע אם לעת כזאת הגעת. ומי יודע אם יחפוץ בך המלך לשנה הבאה שהוא זמן ההריגה: לעת כזאת. שהוא היה עומד בניסן וזמן ההריגה באדר לשנה הבאה: הגעת למלכות. אם תגיעי לגדולה שאת זה עכשיו: (טז) אשר לא כדת. שאין דת ליכנס אשר לא יקרא, ומ"א אשר לא כדת שעד עתה באונס ועכשיו זכרון: וכאשר אבדתי אבדתי. וכאשר התחלתי לילך לאבוד אלך ואמות, ומ"א כאשר אבדתי מבית אבא אובד ממך שמעכשיו שאני זכרון נבעלת לגוי אני אסורה לך: (יז) ויעבר מרדכי. על דת

מְרַדְּכִי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוְתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר: (ה) א וַיְהִי בַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׂ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בַּיִת-הַמֶּלֶךְ
הַפְּנִימִית נֹכַח בַּיִת הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ
בְּבַיִת הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת: ב וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׂאָה חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁטַח הַמֶּלֶךְ
לְאַסְתֵּר אֶת-שֵׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע
בְּרֹאשׁ הַשֵּׁרְבִיט: ג וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה-לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
וּמַה-בְּקִשְׁתְּךָ עַד-חֲצִי הַמַּלְכוּת וַיִּנְתֵּן לָּהּ: ד וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר
אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל-הַמִּשְׁתֶּה

רס"י

ליקוטי ש"ם

(ה') (א) בית המלך בית המלכות. בית המלך זה הארמון בכלליות בית המלכות זה הלשכה. (ליקוטי ש"ם). (ב) עמדת. כתיב חסר בלי וא"ו, היות ולא עמדה מעצמה אלא מלאך העמיד אותה כדרשת חז"ל. (א. לוי). ויושט המלך לאסתר. ולא כתב אסתר המלכה כי בעת הזאת הייתה חייבת מיתה ואין שלטון ביום המוות, ורק לאחר שנגעה בשרביט הזהב ונפדתה לחיים קורא לה אסתר המלכה. (ליקוטי ש"ם). (ג) שאלתי ובקשתי. סוף פסוק, להורות שהשאלה והבקשה הם אחת. (ליקוטי ש"ם). (ד) יבא המלך והמן. מדוע כתיב לשון יחיד היה צריך לכתוב יבואו המלך והמן? ואפשר

להתענות בי"ט ראשון של פסח ששהתענה י"ד בניסן וט"ו וט"ז שהרי ביום י"ג נכתבו הספרים: [ה] (א) מלכות. בגדי מלכות ורבותינו אמרו שלבשתה רוח הקדש כמו לאת אמר (ד"ה א י"ב) ורוח לבשה את עמשי: (ג) עד חצי המלכות. דבר שהוא באמצע ובחצי המלכות הוא בית המקדש שהתחילו לבנותו בימי כורש וחזר בו וכו' לבטל המלכה ואחשורוש שעמד אחריו גם הוא ביטל המלכה ופשוטו של מקרא אף אם תשאלו ממני חצי המלכות אתן לך: (ד) יבוא המלך והמן. רבותינו אמרו טעמים הרבה בדבר

אֲשֶׁר – עָשִׂיתִי לוֹ: ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהֲרוּ אֶת – הַמֶּן לַעֲשׂוֹת
 אֶת – דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל – הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר –
 עָשִׂתָּה אֶסְתֵּר: ו וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מִה –
 שְׂאֵלְתֶךָ וַיִּנְתֶּן לָךְ וּמִה – בְּקִשְׁתֶּךָ עַד – חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְתַעֲשִׂי: ז
 וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִי וּבְקִשְׁתִּי: ח אִם – מְצֵאתִי חַן
 בְּעֵי נֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם – עַל – הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת – שְׂאֵלְתִי
 וְלַעֲשׂוֹת אֶת – בְּקִשְׁתִּי יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל – הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר
 אֶעֱשֶׂה לָּהֶם וּמָחָר אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ: ט וַיֵּצֵא הַמֶּן בַּיּוֹם

כס"י

ליקוטי ש"ם

מה ראתה אסתר שזימנה את המן כדי לקנאו במלך ובשרים שהמלך יחסוך שהוא חסוק אליה ויהרגנו ועוד טעמים רבים: אל המשתה. כל סעודה נקראת על שם היין שהוא עיקר: (ח) ומחר אעשה כדבר המלך. מה שצקסת ממני כל הימים לגלות לך את עשייה שמבקשת ממנו שיעשה דבר מה. ולכן נקט בה ותעש. ולכן בותעש רק עד חצי מלכות. (שי למודא). (ח) אם מצאתי חן. לכאורה יש כאן אריכות לשון מיותרת 'אם מצאתי חן' 'ואם על המלך טוב' ונראה דאם מצאתי חן זה הקדמה משום כבוד המלכות ואחר כך עצם הבקשה שתלויה באם על המלך טוב. (ליקוטי ש"ם). אם מצאתי חן. בתחילה היא מבקשת מצד המציאות חן ואם אין מציאות חן מצד ואם על המלך טוב. (ליקוטי ש"ם). ומחר אעשה כדבר המלך. פירש רש"י שתגלה לו את עמה ומולדתה כמו שרצה מזמן רחוק. והכרחו כי כן משמע מלשון "כדבר המלך". דאם איתא דמחר תגלה לו בקשתה היה לה לומר ומחר אבקש בקשתי וכיוצא בזה. (שי למודא). (ט) ביום ההוא. מלמד שזה היום היחיד בחייו של המן שהיה שמח. (א. לוי). שמח. שמחה חיצונית. וטוב לב. שמחה פנימית. (א.

הַהוּא שְׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הַמֶּן אֶת-מְרֹדְכַי בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ
 וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע מִמֶּנּוּ וַיִּמְלֵא הַמֶּן עַל-מְרֹדְכַי חֲמָה: י
 וַיִּתְאַפֵּק הַמֶּן וַיָּבֹא אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבִיא אֶת-אֶהָבִיו וְאֶת-
 זָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ: יא וַיִּסְפֹּר לָהֶם הַמֶּן אֶת-כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בָּנָיו
 וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמְּלָךְ וְאֶת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל-הַשָּׂרִים
 וְעַבְדֵי הַמְּלָךְ: יב וַיֹּאמֶר הַמֶּן אֶף לֹא-הִבִּיֵּאָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
 עִם-הַמְּלָךְ אֶל-הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר-עָשִׂתָּה כִּי אִם-אוֹתִי וְגַם-
 לְמַחַר אֲנִי קָרוּא-לָהּ עִם-הַמְּלָךְ: יג וְכָל-זֶה אֵינְנוּ שׁוֹה לִי
 בְּכָל-עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת-מְרֹדְכַי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר
 הַמְּלָךְ: יד וַתֹּאמֶר לוֹ זָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל-אֶהָבִיו יַעֲשׂוּ-עֵץ גְּבֵה
 חֲמֵשִׁים אַמָּה וּבִבְקָר אָמַר לַמְּלָךְ וַיִּתְּלוּ אֶת-מְרֹדְכַי עָלָיו

רס"י

ליקוטי ש"ם

עמי ואת מולדתי: (י) ויתאפק. נתחזק
 לעמוד על כעסו כי היה ירא להנקם בלא
 רשות, ויתאפק, איסט'ניר בלע"ז:
 (יג) איננו שוה לי. איני חס לכל הכבוד
 אסר לי: בכל עת וגו'. אמרו רבותינו שהיה
 מראה לו שטר שמכר עצמו לעבד על חוסר
 מזונות כשנתמנו ראשי גייסות מרדכי והמן
 במלחמה אחת:

סדוסי). (י) ויתאפק. פירש רש"י משום
 מורא מלכות, ואפשר דהוכרח לומר כן
 דהרי המן היה רשע גדול מזרע עמלק ולא
 חשוד היה באחד שעובד על מידותיו
 להתאפק ואם התאפק זה ודאי בגלל מורא
 המלכות. (מ. עדאמה). (יב) הביאה. הטעם
 תלשה לרמוז שמכאן התגלגלו העניינים
 למפלתו. (ליקוטי ש"ם). (יג) וכל זה. טעמו
 זק"ף גדו"ל, אפילו כל הגדולה הזאת לא
 שווה לי. (ג. כדק). בכל עת. עיין רש"י והכרחו מדכתב איננו שווה לי היינו לי לעצמי כי כל
 מה שקנה עבד קנה רבו. (ליקוטי ש"ם, שי למורא). (יד) גבה. כתיב בלי וא"ו לרמוז שלקח

ובא-עם-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַמִּשְׁתֶּה שָׂמַח וַיֵּיטֵב הַדָּבָר לְפָנָי הַמֶּנִּי
 וַיַּעַשׂ הָעֵץ: (ו) א בַּלַּיְלָה הַהוּא נִדְּדָה
 שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהֵבִיא אֶת-סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים
 וַיְהִיו נִקְרָאִים לְפָנָי הַמֶּלֶךְ: ב וַיִּמְצָא כָּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מֶרְדֵּכַי
 עַל-בְּגַתְנָא וְתָרַשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֶּף אֲשֶׁר
 בִּקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ: ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מֶה-נַּעֲשֶׂה
 יָקָר וַגְּדוּלָה לְמֶרְדֵּכַי עַל-זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׂרָתָיו לֹא

כ"ט

ליקוטי ש"ם

את עץ התליה שדומה לאות וא"ו מביתנו.
 (א.לוי). אמר. כתיב בלי וא"ו שבשבילו זה
 היה דבר מוגמר כאילו כבר דיבר עם המלך
 וקיבל אישור. (ליקוטי ש"ם). ויעש העץ.
 מכאן שהשנאה מקלקלת השורה שהם
 אמרו לו יעשו עץ והוא עשה אותו בעצמו.
 (ד. סוּיסד).

(ו') (א) בלילה ההוא. שהכין בו העץ
 לתליה. (דבק מא"ח). ויהיו נקראים לפני
 המלך. נקראים לבד. וכדרשת חז"ל במגילה
 (דף טו ע"ב), מלמד שנקראים מאליהן.]

(דבק מא"ח). (ב) וימצא כתוב. מאליו כדרשת חז"ל הנוכרת לעיל. (באר מ"ם). בגתנא
 ותרש. לכאורה קשה שהרי קראו להם בגתן ותרש ולא בגתנא? ודרשו חז"ל שכשכתבו
 כתבו בגתן או תרש כדי שכשיקראו את זה לא יתנו שכר ואולי יענישו את מרדכי איך הרגו
 שניים מבלי לברר מי האשם, ובא מלאך והפריד את האו' ויצא בגתנא ותרש. (ש. אקטע).
 (ג) מה נעשה לאיש. איש בגימטרייא קטנה ה' מרדכי עם הכולל הגימטרייא קטנה ה'. (ג.
 בוחניק). לא נעשה עמו דבר. אולי דבר מלשון דיבור. ורצונו לומר שאפילו יישר כח בדיבור

–נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דְבָר: ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בַחֲצֵר וְהָמֵן בָּא לַחֲצֵר
 בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַחֲיִצוֹנָה לֵאמֹר לַמֶּלֶךְ לְתִלּוֹת אֶת-מֶרְדֵּכִי עַל-
 הָעֵץ אֲשֶׁר-הֵכִין לוֹ: ה וַיֹּאמְרוּ נְעָרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הֲנֵה הָמֵן
 עֹמֵד בַּחֲצֵר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא: ו וַיָּבוֹא הָמֵן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ
 מֶה-לַּעֲשׂוֹת בָּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הָמֵן בְּלִבּוֹ
 לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יִקָּר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: ז וַיֹּאמֶר הָמֵן אֶל-
 לִיקוּטֵי ש"ם

לא אמרו לו. (באר מ"ם). לא נעשה עמו דבר. ראשי תיבות אותיות נלע"ד והוא כדרך שכותבים הכותבים בני זמננו נלע"ד, והיינו ראשי תיבות של 'נראה לעניות דעתי', והוא הענין בכאן שלא רצו לומר למלך בלשון נחרצת לא נעשה עמו דבר, אלא אמרו לו לעניות דעתנו לא נעשה אבל אולי כן. ורצונם בזה לגרום למלך לחשוב שאין הענין נחוצ כל כך ושיעבור הלאה בנושאי היום יום שלו ולא יתעסק בגדולת מרדכי, וכמו שאמרו חז"ל, שהם דפדפו והמלאך החזיר לדף הזה. והוא בדרך מליצה. (שי למורא). (ד) ויאמר המלך. רמז להקב"ה שהוא שאל והמלאכים ענו. (ליקוטי ש"ם). ויאמר המלך מי בחצר. תיבת 'מי' בגימטרייה חמישים. לרמזו לסיבת בואו של המן לחצר בית המלך, כי רצה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו, והעץ גבוה חמישים. (שי למורא). (ה) ויאמרו נערי המלך אליו. ולא כתיב משרתיו ואפשר שאלו מלאכים ששלח הקב"ה. ודמדומי ראייה לזה מהא דאמרו לו הנה המן והיאך ידעו הרי עוד לא נכנס כולו לחצר, כדמשמע לישנא בא בקמץ, היינו לשון הווה שעסוק הוא עכשיו בלבוא אל המלך, ואם כן היאך ידעו שהוא המן. גם לא מובא בכתוב שהלכו לבדוק. (משי"ב אמרים). הנה המן. תיבת הנה מורה על ענין שלא נודע לפני. וכמו שכתב רשב"ם על פסוק ויהי בבוקר והנה היא לאה. ובכאן צריך עיון. (שי למורא). (ו) מה לעשות באיש. קשה מאי באיש הוה ליה למימר לאיש. ואולי אפשר לתרץ כי רצה לגדלו במהות. וצריך להתיישב בזה. (שי למורא). (ז) ויאמר המן איש אשר המלך חפץ ביקרו. הוא סוף פסוק. ולכאורה היה לו להכניס גם כל דברי המן שבפסוק ח' בפסוק אחד ואמאי חילקם. ונראה שהמן דמיינ עצמו רוכב על הסוס וכמו שכתוב "ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני". ולכן עצר כאן, כמו שלוקח אויר

הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: ח יִבְיֵאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת
 אֲשֶׁר לְבֶשׂ-בו הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן
 כְּתָר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ: ט וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּס עַל-יַד-אִישׁ
 מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרִתָּמִים וְהַלְבִּישׁוּ אֶת-הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
 חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהִרְכִּיבֵהוּ עַל-הַסּוּס בְּרָחוֹב הָעִיר וְקָרְאוּ לְפָנָיו
 כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 לְהִמָּן מֵהָר קַח אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוּס בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה

כ"ט

ליקוטי ש"ם

להביא את ספר הזכרונות: (ט) ונתן הלבוש והסוס על יד איש. ואת הכתר לא הזכיר שראה עינו של מלך רעה על שאמר שיתנו ראש הסוס. ושוב הודיעוני שכן כתב הראב"ע. (שש אנכי). (ט) ונתון. לכאורה היה לו לכתוב זנתנו. ואולי רצונו שהמלך יתן ולא רצה לומר לו כן בפירוש כי כבר ראה פניו רעים בגלל הכתר. ולומר ונתנו הוא שקר, כי רצה שהמלך יתן בראשו (שמעתי) לפיכך אמר לו ונתון, בלתי פירוש. ויש לי אסמכתא לזה ממה שכתב הראב"ע ויביאו המשרתים משמע ונתון לא הם. (ליקוטי ש"ם, שי למודא). והלבישו. לכאורה היה לו לכתוב והלביש. וצריך ביאור. (שי למודא). ואפשר שהמלך יתן הבגדים והשרים ילבישו. (ליקוטי ש"ם). ברחוב העיר. כדי שיהיה בפרהסיא בפרסום. (ליקוטי ש"ם). (י) מהר קח. עיין מה שכתב רש"י שחשד שמא רוצים להרגו, יש להוסיף שלכך אמר מהר, כי חשש לחייו. (שי למודא). קח. אפשר שאמר לו כן משום מה שכתבנו לעיל שהמן רצה שאחשורוש יתן הכתר, ואחשורוש אמר לו לא. או שאתה אמרת שאחד חשוב יתן אז אתה עשה כן. (שי למודא). אל תפל דבר מכל אשר דברת. מלבד מה שכתבו חז"ל בגמרא מגילה טז ע"א, יש לומר שאמר לו כן משום שראה שהוא מתחמק, לפיכך הזהירו. (שי למודא). דבר. לשון דיבור שיאמר ככה יעשה לאיש אשר

– כֵּן לְמַרְדֵּכִי הַיְהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֶל–תִּפֹּל דְבַר
 מִכָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: יֵא וַיִּקַּח הָמֶן אֶת–הַלְּבוּשׁ וְאֶת–הַסּוּס
 וַיִּלְבַּשׁ אֶת–מַרְדֵּכִי וַיִּרְכִּיבֵהוּ בְּרֶחֱוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כָּכָה
 יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: יב וַיֵּשֶׁב מַרְדֵּכִי אֶל–
 שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָמֶן נִדְחָף אֶל–בֵּיתוֹ אֲבָל וַחֲפוּי רֹאשׁ: יג וַיִּסְפָּר
 הָמֶן לְזָרֵשׁ אֲשֶׁתוֹ וּלְכָל–אֲהָבָיו אֶת כָּל–אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ

כס"י

ליקוטי ש"ם

המלך חפץ ביקרו. (ש. אקטע). (יא) ויקח.
 לכאורה היה לו לומר ויעש כן ומדוע פירט
 כל כך? ויש לומר שנכתב זה לכבודו של
 מרדכי. (שי למודא). עוד שעשה כן
 בעשייה בלבד בלתי נשמה וכמו שתיאר
 הוא למלך תיאר עם נשמה. לא כן
 בעשייתו. (ליקוטי ש"ם). (יב) וישב. חז"ל
 דרשו שב לשקו ותעניתו וזה רמוז בלשון שב לשון תשובה. (ליקוטי ש"ם). וישב. וי-שב.
 כדברי חז"ל בגמרא מגילה דף טז ע"א וכן ויקרא בפסוק הקודם וי-קרא, שאמר זאת בצער.
 וכן"ל שעשה זה בלתי כל נשמה באפו. והמן נדחף אל. סופי תיבות נפל. שכאן תחילת
 נפילתו. וכמו שאמרו לו חכמיו, אשר החילות וכו'... נפול תיפול וגו'... וכן שהיה נפול פנים
 ומבויש. וזהו הרמז בסופי תיבות נפול. (שי למודא). נדחף. דוחף עצמו לצדדים שלא יראוהו
 לפי שנתבייש. (ליקוטי ש"ם). אבל וחפוי ראש. ראשי תיבות אור שכאן התחילה מפלת המן
 כדכתבין לעיל, והתחיל אור ליהודים. וכמו שכתוב בסוף המגילה ליהודים היתה אורה
 וכו'.... (שי למודא). (יג) אהביו. כתיב חסר וא"ו שכעת שראו במפלתו לא אהבו אותו
 באמת. (א. לוי). אם מזרע היהודים. קשה שהרי לעיל פרק ה', פסוק יג' המן אמר להם
 במפורש מרדכי היהודי ומהו לשון אם? ויש ליישב שלא רצו לומר לו בלשון מוחלט שלא

הכתר זרחש אלס: (יז) ויטז מרדכי. לשקו
 ולתעניתו: אצל וחפוי ראש. רבותינו פירשו
 הדבר במסכת מגילה: (יג) אשר החלות
 לנפל וגו'. אמרה אומה זו נמשלו לכוכבים
 ולעפר כשהם יורדים יורדים עד לעפר
 ושהם עולים עולים עד לרקיע ועד

לו חֲכָמָיו וְזָרַשׁ אֶשְׁתּוֹ * אִם מְזַרְעֵ הַיְהוּדִים מְרַדְּכֵי אֲשֶׁר
הַחֲלוֹת לְנַפְל לְפָנָיו לֹא-תוּכַל לוֹ כִּי-נִפּוֹל תִּפּוֹל לְפָנָיו: יד
עוֹדִם מְדַבְּרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיְבַהֲלוּ לְהַבִּיא אֶת-
הַמֶּן אֶל-הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר-עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: (ז) א וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ
וְהַמֶּן לְשִׁתּוֹת עִם-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה: ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר
גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בַּמִּשְׁתֶּה הַיּוֹן מָה-שְּׂאֵלְתְּךָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
וְתִנָּתֶן לָךְ וּמָה-בְּקִשְׁתְּךָ עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְתַעֲשֵׂ: ג וְתַעַן
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתֹאמַר אִם-מְצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם-

כס"י

ליקוטי ש"ם

הכוכבים:

להכאיב לו יותר מדאי. (י. צדוד). (יד) עמו.
משתתפים בצערו. וסריסי המלך. רמז
למלאכי השרת שהם הבהילו אותו כי סתם
משרתים אולי היו ממתנינים שיסתדר.
(ליקוטי ש"ם).

[ז] (א) תנתן לי נפשי. שלא אהרג בשלשה
עשר באלד שגזרת גזירת הריגה על עמי
ומולדתי: ועמי ינתן לי בבקשתי שלא יהרגו
ואם תאמר מה איכפת לך כי איככה אוכל

(ז) (א) לשתות עם אסתר. ההבדל בין כאן

ללעיל פרק ה', פסוק ה' שכאן כתיב לשתות עם אסתר ושם כתיב אל המשתה אשר עשתה
אסתר, וכן הא דכתיב הכא המלכה, אפשר שאחר המשתה הראשון נתקרב בדעתו אליה
להחשיבה וכמו שאמרו גדולה לגימה שמקרבת וכן משום שידע שכעת תאמר לו את ייחוסה
והתחיל כבר להחשיבה וכדרשת חז"ל שאחר כך התחיל לדבר עמה שלא על ידי שליח.
(ליקוטי ש"ם). (ב) אסתר המלכה. כנ"ל פסוק א'. (ג) נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. את
נפשה די בשאלה שהרי יש לו עניין להשאיר אותה בחיים באשר היא אשתו אמנם את עמה
היא צריכה בקשה שהרי אין לו עניין בקיומם ואולי הפוך רוצה בהשמדתם. (ליקוטי ש"ם).

עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּנָּתֵן-לִי נַפְשִׁי בְּשִׂאלָתִי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: ד
 כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהִשְׁמִיד לְהַרְוֹג וּלְאַבֵּד וְאֵלֹהֵי לַעֲבָדִים
 וּלְשִׁפְחוֹת נִמְכַרְנוּ הַחַרְשִׁיתִי כִּי אֵין הַצָּר שׁוֹה בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ:
 ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִי הוּא זֶה
 וַאֲנִי-זֶה הוּא אֲשֶׁר-מָלְאוּ לְבוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן: ו וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר
 אֵי שׁ צַר וְאוֹיֵב הָמָן הָרַע הַזֶּה וְהָמָן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 וְהַמַּלְכָּה: ז וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל-גִּנַּת הַבַּיִת
 וְהָמָן עָמַד לְבִקֵּשׁ עַל-נַפְשׁוֹ מֵאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי-

רס"י

ליקוטי ש"ם

(ה) מי הוא זה. וכי לא ידע? אלא שהמן לא אמר לו בפירוש שזה היהודים אלא ישנו עם אחד. (א. לוי). מי הוא זה ואי זה הוא. סופי תיבות יאה יאה שגם אחשורוש עצמו רצה להורגם ואומר כאן יאה יאה יפה יפה שרצה להשמידם. (ליקוטי ש"ם). (ו) ותאמר אסתר. ולא כתיב המלכה כי כאן הצביעה על אחשורוש ורצתה במפלתו ורעתו ואם אין מלך אין מלכה. (א. לוי, א. סרוסי). (ז) כי בלתי. פירש רש"י נגמרה הרעה והשנאה והנקמה, וצריך להבין מה פירוש נגמרה הרעה? וכן מה מוסיף רש"י כאן שנאה ונקמה? ואפשר לפרש אחרת או שהרעה תגמור את המן או שהזמן נגמר והרעה קרובה אליו מתמיד, וענין השנאה והנקמה שאחשורוש שנא את המן ורצה לנקום בו גם על זה שיעץ לו להרוג את וּשְׁתֵי שְׁבַעֵת נֹכַח אַחֲשֹׁרוּשׁ לְרֹאוֹת שֶׁהָמָן אֵינוֹ דוֹרֵשׁ אֶת טוֹבָתוֹ אֲלֵא מִתְכוּיִן לְהַרְוֹג אֶת

וראיתי וגו': (ד) כי אין הלך שזה בנזק המלך. איננו חושש בנזק המלך שאילו רדף אחר הנאתך היה לו לומר מכור אותם לעבדים ולשפחות וקבל הממון או החי' אותם להיות לך לעבדים הם וזרעם: (ה) ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה. כל מקום שנאמר ויאמר ויאמר ב' פעמים אינו אלא למדרש ומדרשו של זה בתחלה היה מדבר עמה על ידי שליח עכשיו שידע שממספחת מלכים היא דבר עמה הוא בעלמו: (ז) כי כלתה. נגמרה

כִּלְתָּהּ אֵלָיו הִרְעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: ח וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבַּיִתָּן
 אֶל-בַּיִת מִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְהָמָן נָפַל עַל-הַמֶּטֶה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר
 עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לְכַבּוֹשׁ אֶת-הַמְּלָכָה עִמִּי בַּבַּיִת
 הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הָמָן חָפוּ: ט וַיֹּאמֶר חֲרִבּוֹנָה אֶחָד
 מִן-הַסְּרִיסִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה-הָעֵץ אֲשֶׁר-עָשָׂה הָמָן
 לְמַרְדְּכָי אֲשֶׁר דָּבַר-טוֹב עַל-הַמֶּלֶךְ עֹמֵד בַּבַּיִת הָמָן גְּבוּהָ
 חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהֹוּ עָלָיו: י וַיִּתְּלוּ אֶת-הָמָן עַל
 -הָעֵץ אֲשֶׁר-הָכִין לְמַרְדְּכָי וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה:

כ"ט

ליקוטי ש"ם

הרעה והסנאה והנקמה: (ח) והמן נפל.
 המלאך דחפו: על המטה אשר אסתר
 עליה. דרכן היה ליסב בסעודה על לזן על
 גבי המטות כמו שאמר זראש הספר מטות
 זהב וכסף לזני המסטה: הגם לכבוש. לשון
 תימה הוא לכבוש לאנום בחזקה כמו
 (במדבר לב) ונכבשה הארץ: (ט) גם הנה
 העץ. גם רעה אחרת עשה שהכין העץ
 לתלות אוהבו של מלך שהליל המלך מסס
 המות:

נשיו. (ליקוטי ש"ם). ובשפתי חכמים כתב
 לפרש את דברי רש"י וזה לשונו: "פירוש
 של כלתה נגמרה ואחר כך קשיא ליה מה
 רעה עשו לו שאומר כלתה הרעה, ועוד
 במה ידע שנגמרה הרעה, דלא ידע לו עוד
 כאשר אירע באמת, לכך פירש השנאה
 והנקמה, כלומר נגמרה השנאה שישנאהו
 ויעשה בו נקמה". (ח) והמן נפל. פירש
 רש"י שמלאך דחפו והוא רמוז מדכתוב
 נפל בלי וא"ו שהוא רוצה לקום ומלאך
 דוחף אותו. (א. לוי). (ט) עומד בבית המן,
 מנא ידע? אלא מכאן דרשו שאף הוא היה
 באותה עצה בתחילה. (ד, אוחנה). אחד מן הסריסים, כמו אחד העם, חשוב ומיוחד
 שבסריסים שזה אליהו הנביא. (ליקוטי ש"ם). (י) אשר הכין למרדכי. להדגיש שבור כרה
 ויפול בו. (א. סרוסי).

(ח) א ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן צרר כתיב היהודיים היהודים ומרדכי בא לפני המלך פי-הגידה אסתר מה הוא-לה: ב ויסר המלך את-טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם אסתר את-מרדכי על-בית המן: ג ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותבקד ותתחנן-לו להעביר את-רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על-היהודים: ד וישט המלך לאסתר את שרבת הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך: ה ותאמר אם-על-המלך טוב ואם-מצאתי חן לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני

רס"י

ליקוטי ש"ם

[ח] (א) מה הוא לה. איך הוא קרוב לה: (ח') (א) ביום ההוא. יום שתלו בו את (ג) להעביר את רעת המן. שלא תתקיים המן. (א. לוי). (ג) המן האגגי. מדוע הדגיש כאן האגגי? ואפשר שאסתר הסבירה לאחשורוש שרצון המן להשמיד את היהודים אינו בגלל שדורש את טובת המלך אלא בגלל היותו אגגי-עמלקי. (א. עובדיה, א. לוי, א. סרוסי). רעת המן האגגי ואת מחשבתו. רעת המן זו הגזירה להרוג עם, ומחשבתו שזה היהודים שבאיגרות של המלך לא היה כתוב איזה עם במפורש. (ליקוטי ש"ם). (ה) אם על המלך טוב. לכאורה יש כאן אריכות לשון מיותרת, ועוד שיש כאן כפילות לשון אם על המלך טוב-וכשר הדבר לפני המלך, ואם מצאתי חן לפניו-וטובה אני בעיניו, וצריך ביאור? במלבי"ם פירש אם על המלך טוב זה שהמבוקש טוב בעיניו, ואם מצאתי חן לפניו זה מצד המבקש, וכשר הדבר שימצא תועלת בדבר עצמו, וטובה אני בעיניו שימצא בה עצמה תועלת ממנה. מחשבת המן. שהוא כתב

בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהָשִׁיב אֶת-הַסְּפָרִים מִחֻשְׁבַּת הַזֶּמן בֶּן-הַמְּדָתָא
 הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְדָּא אֶת-הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת
 הַמְּלָךְ: ו כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְרָעָה אֲשֶׁר-יִמְצָא אֶת-
 עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּאַבְדֹן מוֹלַדְתִּי: ז
 וַיֹּאמֶר הַמְּלָךְ אַחֲשׁוּרֶשׁ לְאַסְתֵּר הַמְּלָכָה וּלְמַרְדֳּכָי הַיְהוּדִי
 הִנֵּה בַּיִת-הַזֶּמן נִתְּתִי לְאַסְתֵּר וְאֵתוֹ תָּלוּ עַל-הָעֵץ עַל אֲשֶׁר-
 שָׁלַח יָדוֹ כְּתִיב בִּיהוּדִיִּים בְּיְהוּדִים: ח וְאַתֶּם כָּתְבוּ עַל-
 הַיְהוּדִים כִּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמְּלָךְ וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמְּלָךְ
 כִּי-כָתַב אֲשֶׁר-נִכְתָּב בְּשֵׁם-הַמְּלָךְ וְנִחַתוֹם בְּטַבַּעַת הַמְּלָךְ
 אֵין לְהָשִׁיב: ט וַיִּקְרָאוּ סְפָרֵי-הַמְּלָךְ בַּעֲת-הַהִיא בַּחֲדָשׁ

כס"י

עֲלָתוֹ הִרְעָה: (ז) הִנֵּה בַּיִת הַזֶּמן וְגו'.
 וּמַעֲתָה הַכֹּל רוֹאִים שְׂאֵנִי חֶפֶז צָכֶם וְכֹל מֵה
 שְׂתֹאמְרוּ יִאֲמִינוּ הַכֹּל שְׂמֵאֲתִי הוּא לְפִיכֶךְ
 אֵין כְּרִיכִין אֲתֶם לְהַשִּׁיבֶם אֲלֹא כְּתִבוּ סְפָרִים
 אַחֲרַיִם כִּטּוֹב זְעִינִיכֶם: (ח) אֵין לְהַשִּׁיב. אֵין
 נֹחַה לְהַשִּׁיבוּ וְלַעֲסוֹת כְּתִב הַמְּלָךְ זְזִיוֹף:
 (ט) כְּכַתְּבָה. זְאוֹתִיוֹת שְׁלֵה: כִּלְשָׁנוּ. הוּא

ליקוטי ש"ם

סְפָרִים בְּשֵׁמוֹ שֶׁהֵעֵם הַכְּתוּב בְּאַגְרוֹת
 הַמְּלָךְ זֶה הַיְהוּדִים. (לִיקוּטֵי ש"ם). (ו)
 אֵיכָכָה: לְכַאוּרָה הִיא צָרִיךְ לְהִיֹּת כְּתוּב
 אֵיךְ אוֹ אֵיכָה וּמֵהוּ אֵיכָכָה? וְאַפְשָׁר שֶׁזֶה
 כְּמוֹ אֵיךְ-כֵּה. (א. עוֹבְדִיָה). (ז) לְמַרְדֳּכָי
 הַיְהוּדִי. הַדְּגִישׁ יְהוּדִי כְּמוֹ שְׂפִירֶשׁ רֶש"י
 שְׂרַצָּה לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא דוֹרֵשׁ אֶת טוֹבַת
 הַיְהוּדִים. (א. סְרוּסִי). (ח) אֵין לְהָשִׁיב. קֵאִי

הַשְּׁלִישִׁי הוּא – חֹדֶשׁ סִיוָן בְּשָׁלוֹשָׁה יְעֻשָׁרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל –
 אֲשֶׁר – צִוָּה מֶרְדֵּכַי אֶל – הַיְהוּדִים וְאֵל הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים – וְהַפַּחֹת
 וְיִשְׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהַדּוֹ וְעַד – כּוֹשׁ שִׁבְעַת יְעֻשָׁרִים וּמֵאָה
 מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה בְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנוֹ וְאֶל – הַיְהוּדִים
 בְּכַתְּבָם וּכְלִשׁוֹנָם: י וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶחְשֹׁרֶשׁ וַיַּחֲתֵם
 בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבֵּי
 הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתָּרְנִים בְּנֵי הָרַמְכִים: יא אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ
 לַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל – עִיר – וְעִיר לְהַקְהֵל וּלְעַמֵּד עַל – נַפְשָׁם
 לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְגַּם וּלְאַבֵּד אֶת – כָּל – חַיִּל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים
 אֶתֶם טַף וְנָשִׁים וּשְׁלָלָם לְבוֹז: יב בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל – מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ אֶחְשֹׁרֶשׁ בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם – עָשָׂר הוּא –

כס"י

ליקוטי ש"ם

על הספרים הראשונים. (ליקוטי ש"ם). (י)
 בסוסים. לכאורה היה צריך לכתוב על
 סוסים? ואפשר שהכוונה שהם היו מאיצים
 בסוסים לרוץ. (א. לוי). (יא) להשמיד
 ולהרג ולאבד. לכאורה היה צריך להיות
 כתוב להשמיד להרג ולאבד כמו שהיה
 כתוב באגרות של המן ומה ייתור הוא"ו כאן? ויש לפרש שאצל המן שהיה אכזר היה הכל
 בחדא מחתא בלי להתרגש להרוג להשמיד ולאבד אבל אצל עם ישראל רחמנים בני
 רחמנים כל פעולה הייתה קשה להשמיד ולהרוג ולאבד וא"ו מוסיף על ענין ראשון לא רק
 להשמיד אלא גם להרוג וכו'. (א. עובדיה). טף ונשים ושללם לבוז, ביום אחד. לכאורה
 צריך להבין א' מדוע שינה מהלשון של האגרות הראשונות שהיה כתוב בהם טף ונשים ביום

הדיבור: (י) ציד הלצים. כוכבי סוסים שזוה
 להם לרוץ: האחשתרנים. מין גמלים
 הממהרים לרוץ: (יא) ושללם לבוז. כאשר
 נכתב בראשונות והם צבזה לא שלחו את
 ידם שהראו לכל שלא נעשה לךס ממון:

חֲדָשׁ אֲדָר: יג פֶּתַח־שָׁנָה הַכְּתָב לְהַנְתִּיךְ דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה
 גְּלוּי לְכָל-הָעַמִּים וְלַהֲיוֹת כְּתִיב הַיְהוּדִים כְּתִיב
 עֲתוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנָּקֵם מֵאִיְבֵיהֶם: יד הָרָצִים רִכְבֵּי
 הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים וּדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ
 וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה: טו וּמְרַדְכֵי יֵצְאוּ מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ
 בְּלָבוֹשׁ מַלְכוּת תִּכְלַת וְחוּר וְעֵטְרַת זָהָב גְּדוּלָה וְתַכְרִיךְ בּוּץ
 וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשַׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה: טז לַיהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה

כ"א

ליקוטי ש"ם

אחד ושללם לבוז? ב' מדוע חילק זאת בב' פסוקים 'טף ונשים ושללם לבוז'—בפסוק יא', 'ביום אחד'—בפסוק יב'? ויש לחלק שאצל המן הביום אחד היה חלק מהגזירה הרעה להשמידם ביום אחד מה שאין כן הכא הגזירה הטובה היא להגן על עצמם ולהרוג את מבקשי רעתם, וזה יהיה במשך יום אחד יום יג' באדר, ולכן הם ב' עניינים שונים בב' פסוקים. (ש. אקטע). (יב) בשלושה עשר לחודש שנים עשר, כאן הקדים התאריך של היום לתאריך של החודש ויש מקומות שזה להיפך, מדוע? (מ, חגורה), התשובה מתי שמדובר על תאריך עתידי מקדים היום לחודש וכשמדובר בהווה מקדים החודש ליום. (ליקוטי ש"ם). (יג) ולהיות היהודים. ענין הוא"ו שזה ב' עניינים שונים א' גלוי לכל העמים, ב' ולהיות היהודים עתידים. (ליקוטי ש"ם). (טו) תכלת וחור. מרדכי זכה לבדים הללו היות ולא השתתף בסעודתו של אותו רשע שהציע מצעות עם סוגי הבד הללו. (א. לוי, א. עובדיה). (טז) אורה ושמחה וששון ויקר. חז"ל דרשו אורה זו תורה, שמחה זו שמחת יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו התפילין, וצריך להבין מדוע זה רק נרמז ולא נכתב בפירושו? ונראה שבתחילה עם ישראל קיימו כל המצוות הללו אבל בלי נשמה בלי שמחה של מצוה וכעת עשו תשובה וקיימו אותם עם נשמה עם שמחה של מצוה, ולכן הודגש כאן רק התוספת

וְשִׂמְחָה וְשִׂשׁוֹן וְיִקָּר: יז וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל-עִיר וְעִיר
 מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר-הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ מִגִּיעַ שִׂמְחָה וְשִׂשׁוֹן לַיהוּדִים
 מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים כִּי-נִפְל פָּחַד-
 הַיהוּדִים עָלֵיהֶם: (ט) א וּבְשָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא-חֹדֶשׁ אֲדָר
 בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ לְהַעֲשׂוֹת
 בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אֲיָבֵי הַיהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וּנְהַפּוֹךְ הוּא
 אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיהוּדִים הַמָּה בְּשָׁנָאֵיהֶם: ב נִקְהָלוּ הַיהוּדִים
 בְּעָרֵיהֶם בְּכָל-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוֹשׁ לְשַׁלַּח יָד בַּמִּבְקָשִׁי
 רַעְתָם וְאִישׁ לֹא-עָמַד לְפָנֵיהֶם כִּי-נִפְל פָּחַדָם עַל-כָּל-
 הָעַמִּים: ג וְכָל-שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחֻזְדָּרְפָּנִים וְהַפַּחֹת וְעַשִׂי

רס"י

ליקוטי ש"ם

(יז) מתיהדים. מתגיירים: שקיימו עכשיו את השמחה. (א. לזי). (יז)
 [ט] (ג) ועסי המלאכה. לותם סהיו דבר המלך ודתו. דבר המלך שמייקר את
 היהודים ודתו שציוה ליהודים להקהל
 ולעמוד על נפשם. (ליקוטי ש"ם). שמחה וששון. שמחה זה חיצונית וששון שמחה פנימית. (א.
 סרוסי).

(ט') (א) שברו. מדוע לא כתיב חשבו כמו שכתב בתרגום "דחשיבו"? ואפשר בכדי לרמז
 שהגויים רצו לשבור את היהודים. (א. עובדיה). ועוד אפשר שרמז שנשברה מחשבתם של
 הגויים. (א. סרוסי). (ב) לשלוח יד. הא דלא כתיב כפשוטו להרוג, משום שהיהודים לא רצו
 להרוג רק להגן על עצמם, ולשלוח יד נגד מבקשי רעתם ואם הלה ממשיך ברשעותו רק אז
 להורגו. (א. עובדיה). (ג) פחד מרדכי. מדוע כאן כתיב פחד מרדכי ובפסוק הקודם פחדם
 משמע של כל היהודים והכא משמע שפחדו רק ממרדכי? ויש ליישב שבפסוק הקודם באמת
 מדבר על העם והם פחדו מכל היהודים אבל כאן מדובר בשרים וכו'... שהם פחדו רק

הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְשָׂאִים אֶת-הַיְהוּדִים כִּי-נָפַל פֶּחַד-
 מֶרְדֵּכַי עֲלֵיהֶם: ד כִּי-גָדוֹל מֶרְדֵּכַי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ
 בְּכָל-הַמְּדִינֹת כִּי-הָאִישׁ מֶרְדֵּכַי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: ה וַיִּכּוּ הַיְהוּדִים
 בְּכָל-אֵיבֵי הֶם מִכַּת-חֶרֶב וְהָרַג וְאֲבָדוֹן וַיַּעֲשׂוּ בְשָׁנָאֵי הֶם
 כְּרָצוֹנָם: ו וּבְשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאֲבָד חֲמִשׁ מֵאוֹת

אִישׁ: ז) וְאֵת

פְּרִשְׁנֵדְתָא וְאֵת

דְּלִפּוֹן וְאֵת

אַסְפָּתָא: ח) וְאֵת

פוֹרְתָא וְאֵת

אַדְלֵיאָ וְאֵת

אַרִּידְתָא: ט) וְאֵת

ליקוטי ש"ם

ממרדכי שהוא ממונה עליהם משנה למלך ולכן גידלו את היהודים. (מ. עראמה). (ד) הולך וגדול. לכאורה יש כאן כפילות לשון שכבר אמר בתחילת הפסוק כי גדול מרדכי? ואפשר דאומר שהוא גדול ועדיין לא הגיע לפסגה אלא עדיין הולך וגדול למעלה. (א. סרוסי). (ה) חרב הרג ואבדן. כנגד להשמיד להרוג ולאבד, להרוג ולאבד כפשוטו, וחרב זו מכת חרב אפשר שעושה אותו נכה או פצוע וימות יותר מאוחר שזה ענין להשמיד להשבית אותו. כרצונם. דהיינו אם רצה לקחת אותו לעבד או לתת אותו בבית הסוהר. (א. סרוסי). (ו) ואבד. מחו את שמם היות והיו בני עמלק. (א. עובדיה). (ז) ואת. האת בכל אחד ואחד מלמד שהיו אנשים חשובים, עיין ברש"י. (ליקוטי ש"ם). פרשנדתא. תי"ו זעירא, ובפרמשתא שיי"ן זעירא, ובויזתא יו"ד וזיי"ן זעירא לרמוז שבשנת תשי"ז נתלו עשרה מפושעי הנאצים יימח

פְּרַמְשָׁתָא
 וְאֵת
 אַרְיִסִי
 וְאֵת
 אַרְיֵי דִי
 וַיְזַתָּא:
 (י) עֶשְׂרֵת

בְּנֵי הַמֶּן בֶּן-הַמֶּדְתָּא צִרְרַהּ הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת
 -יָדָם: יֵא בַיּוֹם הַהוּא בָּא מְסַפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְפָנָי
 הַמֶּלֶךְ: יב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמְּלָכָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ
 הַיְהוּדִים וְאֵבֶד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֶשְׂרֵת בְּנֵי-הַמֶּן בְּשָׂאֵר
 מְדֵי נוֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוּ וּמָה -שָׂאֲלֶתְךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמָה -
 בְּקִשְׁתְּךָ עוֹד וַתַּעֲשׂ: יג וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב

רס"י

ליקוטי ש"ם

שמם. (א. לוי). (ט) ויזתא. יו"ד זעירא ווא"ו
 רבתי לרמוז שכל העשרה נתלו על עץ
 אחד. (ליקוטי ש"ם). (י) הרגו. לכאורה זו
 כפילות שכבר בפסוק ו' כתיב הרגו? ואפשר
 דאם לא היה כתוב שוב היינו מפרשים
 שההרגו שבפסוק ו' קאי על החמש מאות
 איש בלבד, ועדיין צריך עיון. (א. סדוסי).

ממונים לעשות כרכי המלך: (י) עשרת בני
 המן. ראיתי צסדר עולם אלו עשרה שכתבו
 שטנה על יהודה וירושלים כמו שכתוב
 צספר עזרא (עזרא ד) ובמלכות אחשורוש
 צתחלת מלכותו כתבו שטנה על יסבי יהודה
 וירושלם, ומה היא השטנה לצטל העולים
 מן הגולה צימי כורס שהתחילו לצנות את
 הצית והלשינו עליהם הכותים והחדילום

וכשמת כורס ומלך אחשורוש והתנשא המן דאג שלא יעסקו אותן צבירושלים צבנין ושלחו
 צסם אחשורוש לשרי עבר הנהר לצטלן: ובצזה לא שלחו את ידס. שלא יתן המלך עין כרה
 צממון: (יג) ואת עשרת בני המן יתלו על העץ. אותן שנהרגו: (יד) ותנתן דת. נגזר חוק

יִנָּתֵן גַּם-מִחֵר לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת
 עֲשֵׂרֶת בְּנֵי-הָמֶן יִתְּלוּ עַל-הָעֵץ: יָד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַעֲשׂוֹת
 כֵּן וְהַנָּתֵן דָּת בְּשׁוֹשַׁן וְאֵת עֲשֵׂרֶת בְּנֵי-הָמֶן תָּלוּ: טו וַיִּקְהֵלוּ
 כְּתִיב הַיהוּדִים אֲשֶׁר-בְּשׁוֹשַׁן גַּם בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר
 לְחֹדֶשׁ אָדָר וַיְהִיגוּ בְּשׁוֹשַׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ
 אֶת-יָדָם: טז וַיִּשְׁאַר הַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהֵלוּ
 וְעָמְדוּ עַל-נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיבֵיהֶם וְהָרוּג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה
 וּשְׁבַעִים אָלֶף וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם: יז בְּיוֹם-שְׁלוֹשָׁה
 עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֶתֹּו יוֹם
 מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: יח כְּתִיב וְהַיהוּדִים אֲשֶׁר-בְּשׁוֹשַׁן
 נִקְהֵלוּ בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בְּחֲמִשָּׁה
 עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֶתֹּו יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: יט עַל-כֵּן הַיהוּדִים

ליקוטי ש"ם

(יד) ותנתן דת. פירש רש"י נגזר חוק מאת המלך. ואפשר דבא לאפוקי שלא ניתן החוק על ידי מרדכי שאצלו הייתה טבעת המלך אלא מהמלך עצמו. (א. עובדיה). (טז) ועמד. כתיב חסר וא"ו ואפשר לקרוא בלשון יחיד לרמוז שכוחם היה באחדותם. (א. לוי). מאויביהם והרוג בשנאיהם. אויב הוא בגלוי ויש לו סיבה ולכן ברגע שמפחד הוא נרתע וחוזר בו ואין מה לחשוש ממנו, שונא זה בלב ובלוי סיבה ולכן אין לו תקנה אלא הסכין. (א. עובדיה). (יט) היושבים בערי הפרזות. להדגיש שתלוי איפה נמצא בפורים לפי זה חוגג אם בעיר מוקפת חומה ביום טו' ואם בעיר שאינה מוקפת חומה ביד', ולא משנה איפה הוא גר כל השנה. (א. סרוסי). (כ) הקרובים והרחוקים. לכאורה הוא מיותר שהרי כבר אמר "אשר בכל מדינות

כתיב הפרוזים הפרזים הישבים בערי הפרזות עשים את יום
 ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלח
 מנות איש לרעהו: כ ויכתב מרדכי את-הדברים האלה
 וישלח ספרים אל-כל-היהודים אשר בכל-מדינות המלך
 אחשוורוש הקרובים והרחוקים: כא לקים עליהם להיות עשים
 את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום-חמשה עשר בו
 בכל-שנה ושנה: כב בימים אשר-נחו בהם היהודים
 מאיביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל
 ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות
 איש לרעהו ומתנות לאבינים: כג וקבל היהודים את אשר-
 החלו לעשות ואת אשר-כתב מרדכי אליהם: כד כי המן בן
 המדתא האגגי צרר כל-היהודים חשב על-היהודים

רס"י

ליקוטי ש"ם

המלך? ואפשר ליישב שבא לרמוז על
 הקרובים ליהדות ועל הרחוקים מהיהדות.
 (א. לוי). (כב) והחודש, ולכן כל חודש אדר
 הוא זמן של שמחה. (ליקוטי ש"ם). (כד) כל
 היהודים. אפשר דבא לרמוז על אסתר שגם
 אותה שנא. (א. עובדיה). להומם. כנ"ל
 שפירשנו בגלוי לכל העמים שמטרתו

מאת המלך: (יט) הפרוזים. שאינם יושבים
 בערי חומה בארבעה עשר ומוקפין חומה
 בט"ו כשוסן והיקף זה כריך שיהיה מימות
 יהושע בן נון. כך דרשו ולמדו כבותינו:
 ומשלח. שם דבר כמו משמר משמע לפיכך
 השי"ן נקודה רפי: (כ) ויכתב מרדכי. היא
 המגלה הזאת כמות שהיא: (כד) כי המן בן

לְאַבְדָּם וְהִפֵּל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְהֵמָּס וּלְאַבְדָּם: כה וּבְבֹאֵה
 לְפָנַי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם-הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֻשְׁבְּתוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר-
 חֻשַׁב עַל-הַיְהוּדִים עַל-רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת-בָּנָיו עַל-הָעֵץ:
 כו עַל-כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם הַפּוּר עַל-כֵּן
 עַל-כָּל-דְּבָרֵי הָאֲגֵרֶת הַזֹּאת וּמָה-רָאוּ עַל-כִּכָּה וּמָה הִגִּיעַ
 אֲלֵיהֶם: כז קִיְמוּ כְּתִיב וּקְבֹל וְקָבְלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל-
 זָרָעָם וְעַל כָּל-הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לְהִיּוֹת עֲשִׂים אֵת
 שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּכַתְּבָם וּבְזִמְנָם בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה: כח
 וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה

רש"י

ליקוטי ש"ם

המדת א. חשצ להומס ולא צדס: (כה) וצבאה. אסתר אל המלך להתחנן לו:
 אמר עם הספר. אמר המלך בפיו וכוה
 לכתוב ספרים שתשוב מחשבתו הרעה
 צראשו: (כו) על כן על כל דברי האגרת
 הזאת. נקבעו הימים האלה ולכך נכתבה
 לדעת דורות הבאים: ומה ראו. עוסי
 המעשים האלו שעשאו: ומה הגיע
 אליהם. מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלי הקודש ומה הגיע עליהם שצא שטן ורקד ביניהם
 והרג את ושתי, מה ראה המן שנתקנא במרדכי ומה הגיע אליו שתלו אותו ואת בניו, מה
 ראה מרדכי שלא יכרע ולא ישתחוה ומה ראתה אסתר שזימנה להמן: (כז) הנלוים עליהם.
 גרים העתידים להתגייר: ככתבם. שתהא המגילה כתובה כתב אשורית: (כח) נזכרים.
 בקריאת מגילה: ונעשים. משתה ושמחה ויום טוב לתת מנות ומתנות: משפחה ומשפחה.
 מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו: וזכרם. קריאת

וּמִשְׁפָּחָהּ מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפְּוֵרִים הָאֵלֶּה לֹא
 יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכְרָם לֹא-יִסּוּף מִזְרָעָם: כט
 וּתְכַתֵּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בֵּת-אֲבִיחַיִל וּמְרַדְכֵי הַיְּהוּדִי אֶת-כָּל
 -תִּקְוָה לְקַיֵּם אֶת אֲגַרְת הַפְּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: ל וַיִּשְׁלַח
 סְפָרִים אֶל-כָּל-הַיְּהוּדִים אֶל-שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה
 מְלָכוֹת אַחֲשׁוּרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת: לא לְקַיֵּם אֶת-יְמֵי
 הַפְּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קָיִם עֲלֵיהֶם מְרַדְכֵי הַיְּהוּדִי
 וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּכְאֲשֶׁר קִיְמוּ עַל-נַפְשָׁם וְעַל-זֶרְעָם דְּבָרֵי
 הַצּוּמוֹת וְזַעֲקָתָם: לב וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קָיִם דְּבָרֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה

כס"י

ליקוטי ש"ם

את ה'. (א. עובדיה). (כט) ותכתב. תי"ו
 רבתי אולי לרמוז שתי"ו בגימטריא ארבע
 מאות ותי"ו רבתי פעמיים תי"ו זה שמונה
 מאות לרמוז על שמונה מאות ההרוגים
 בשושן הבירה. (ש. אקטע, א. סרוסי). בת
 אביחיל. הדגיש בת אביחיל שגם אחר
 שהגידה את עמה וכו'... לא זנחה את
 יהדותה ונשארה בצדקותה. (ש. אקטע). (ל)
 דברי שלום ואמת. לפי פשוטו שלח אגרות
 שבהם דרש בשלום דברי שלום, וכן היו
 בהם דברי חיזוק ואמת. (ליקוטי ש"ם, א.
 לז). (לא) מרדכי היהודי ואסתר. הקדים מרדכי כי כאן זה ענין של ציווי של מצוות שזה
 קשור למרדכי מתוקף היותו חבר בסנהדרין ולא כל כך לאסתר המלכה. (ליקוטי ש"ם).

מגילה: לא יסוף. תרגום שלא יתום
 דמתרגם עד תום עד דסף וא"ל לומר
 להיות מגזרת (בראשית יט) פן תספה
 ומגזרת (שמאל א כז) עתה חספה יוס אחד
 שאם כן היה לו לכתוב לא יספה מזרעם:
 (כט) את כל תקף. תוקפו של נס של
 אחשורוש ושל המן ושל מרדכי ושל אסתר:
 השנית. לשנה השנייה חזרו ושלחו ספרים
 שיעשו פורים: (לז) ומאמר אסתר קים
 וגו'. אסתר בקשה מאת חכמי הדור לקצעה

וּנְכַתֵּב, בַּסֵּפֶר: (י) א וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ כְּתִיב אַחֲשֵׁרֶשׁ

אַחֲשֵׁרֶשׁ מִסַּעֲלֵה הָאָרֶץ וְאֵי הַיָּם: ב וְכָל-מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ

וּגְבוּרָתוֹ וּפְרָשֶׁת גְּדֻלַּת מְרַדְּכֵי אֲשֶׁר גָּדְלוּ הַמֶּלֶךְ הַלְוֵא-הֵם

כְּתוּבִים עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדֵי וּפְרָס: ג כִּי מְרַדְּכֵי

הַיְהוּדִי מִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים וְרָצוּי לְרַב

אֶחָיו דִּרְשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדַבֵּר שְׁלוֹם לְכָל-זֶרְעוֹ:

ליקוטי ש"ם

כ"י

(י) (א) אחשרש. כתיב חסר וא"ו לרמז

שאחר שנעשה נס ההצלה שוב לא היה

צורך בו ואיבד מערכו ולא יכל לעמוד

מכח עצמו. (ליקוטי ש"ם). (ב) ואיי הים.

שכבר לא שלט במאה ועשרים ושבע

מדינות על דרך הנ"ל. (ליקוטי ש"ם).

גדלת מרדכי, בלי וא"ו כי הגדולה הזאת

באמת מיעטה אותו שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. (ליקוטי ש"ם). (ג) דרש טוב לעמו ודבר

שלום לכל זרעו. לעמו הנמצאים כאן יכול לדאוג לטובתם אבל לזרעם הבא אחריהם

שאינם בפניו יכול רק לדרוש שיהיה להם שלום. (א. עובדיה). דרש טוב. כתיב חסר וא"ו,

ואפשר שזה משום שבכך אפשר לגרום דרש לשון עבר שבמגילה מדבר בלשון הוה אבל

האמת שכיום זה עבר ולכן כתיב בלשון עבר וקרינן בלשון הוה. ועוד שתמיד דרש טוב

לעמו בעבר ובהוה. (ליקוטי ש"ם).

לְעֵינֵי יְשׁוּבֵי עַל הַבְּרִכָּה אֲשֶׁר תִּרְבּוּ מִהַיּוֹם לְהַלְפֹּת סֵפֶר זֶה

משפחת יהושע — אופקים
לע"נ שרה זוריה ובעלה יחיא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הגה"צ רבנו גרשום ליבמאן זצוק"ל

לע"נ הגאון רבי חנוך העניך קרלינשטיין זצוק"ל

לע"נ הגאון רבי פנחס שרייבר זצוק"ל

לע"נ סבתי הרבנית רחל בת עלו פחימא ז"ל

לע"נ בדה בת סטריה ז"ל

לע"נ יצחק ז"ל בן מסעודה

ת.נ.צ.ב.ה.